

Prezident İlham Əliyev Xaçmaz rayonuna səfərə gəlib.

Dövlət başçısı xalqımızın Ümummilli lideri Heydər Əliyevin Xaçmaz şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Şəmsəddin Xanbabaev Prezident İlham Əliyevə abidənin ətrafında yaradılan şərait barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev Xaçmaza səfəri çərçivəsində Heydər Əliyev Mərkəzinin yeni binasının açılışında iştirak edib.

Dövlət başçısı Mərkəzin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Məlumat verildi ki, binanın inşasına 2015-ci ilin fevralında başlanılıb və 2016-cı ilin mart ayında tikinti işləri başa çatdırılıb.

Ümumi tikinti sahəsi 1100 kvadratmetr olan Mərkəzin binası iki mərtəbədə və müxtəlif təyinatlı bölmələrin fəaliyyət göstərdiyi otaqlardan ibarətdir. Birinci mərtəbədə Heydər Əliyev muzeyi, sərgi zalı, xalçaçılıq dərənəyi, 300 nəfərlik kino-konsert zalı var. İkinci mərtəbədə isə rəsm studiyası, fotostudiya, elektron kitabxana, kompyuter, raqs və intellektual oyun dərənəkləri yaradılıb.

İlham Əliyev Xaçmaza səfər edib

Prezident İlham Əliyev Mərkəzin binasını gəzərək yaradılan şəraitlə tanış oldu və müvafiq tapşırıqlarını verdi.

Prezident İlham Əliyev Xaçmazda Bayraq Meydanında və Bayraq Muzeyində yaradılan şəraitlə tanış olub.

Dövlət başçısına məlumat verildi ki, Bayraq Meydanının və Bayraq Muzeyinin binasının inşasına 2014-cü ildə başlanılıb və tikinti işləri 2015-ci ildə başa çatdırılıb. Bayraq Meydanında və muzey binasında inşaat işləri rayonun daxili imkanları hesabına həyata keçirilib.

Ümumi ərazisi bir hektar olan Bayraq Meydanında hündürlüyü 85 metr olan bayraq dirəyi ucaldılıb, tikintialtı sahəsi 240 kvadratmetr olan fəvvarə tikilib, 5360 kvadratmetr sahədə yaşıllıq salınıb, dekorativ ağac və gül kolları əkilib, 4020 kvadratmetr sahəyə üzlük daş döşənilib, müasir suvar-

ma və işıqlandırma sistemləri yaradılıb.

Ərazidə tikintialtı sahəsi 320 kvadratmetr olan 1 ekspozisiya zalı, 2 köməkçi açıq eyvan və diametri 11 metr olan gümbəzdən ibarət Bayraq Muzeyi inşa edilib.

Tikinti ərazisində 250 kvadratmetr yaşıl mərmərdən, bayraq dirəyinin təməlinə 70 kubmetr dəmir-betondan istifadə olunub.

Prezident İlham Əliyev Xaçmaz rayonuna səfəri çərçivəsində şəhərin mərkəzində yerləşən Nikah evinin binasının açılışını edib.

Məlumat verildi ki, bu bina 2005-ci ildə sosial təyinatlı obyekt kimi inşa edilib. Bina əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra Nikah evi kimi fəaliyyət göstərir. Ümumi sahəsi 448 kvadratmetr olan binada regionun ən böyük təntənəli mərasim zalının olması nikah bağlayanlar üçün müxtəlif tədbirlərin təşkili ilə bağlı geniş imkanlar açır. Nikaha daxil olmaq istəyən şəxslərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada tibbi müayinəsi və onlara tibbi arayışın verilməsi digər tibb müəssisələrinə müraciət edilmədən bilavasitə burada həyata keçiriləcək. Həmçinin burada nikahı qeydiyyata alınanlar üçün otaq ayrılıb, təntənəli mərasimlərin təşkilinə və əməkdaşlara lazımi şərait yaradılıb.

"Açıq kitab" online mütaliəçilərin portalıdır!

ARNK yanında Tərcümə Mərkəzinin "Açıq kitab" online kitabxanası Azərbaycan, rus və digər xarici dillərdə yüzlərlə klassik, müasir bədii ədəbiyyat nümunələrinin, mətn və materialların, lüğətlərin, müxtəlif sahələrə dair elmi, publisistik ədəbiyyatların, dünya dillərinə tərcümə edilmiş Azərbaycan ədəbiyyatının, həmçinin Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş dünya ədəbiyyatlarının elektron versiyasını mütəmadi olaraq, pulsuz yayımlayır.

Kitabxana vasitəsi ilə Tərcümə Mərkəzinin "Xəzər" dünya ədəbiyyatı jurnalının və "Aydın yol" qəzetinin dövrü sayılarını da pulsuz əldə edə bilərsiniz. Bunun üçün www.achiqkitab.az ünvanlı kitabxanaya daxil olmaqla yüzlərlə nəşri ödənişsiz əldə etmək olar!

Onu da qeyd edək ki, artıq onlayn kitabxanamızın rus dilli versiyası da fəaliyyət göstərir.

Təsisçi: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi

Baş redaktor: Yaşar Əliyev
İcraçı direktor: Bəhlul Seyfəddinoğlu
Redaksiya heyəti: Nəriman Əbdülrəhmanlı, Feyziyyə, Nərinə Əliyeva, Rəbiqə Nazimqızı
Qəzet 2014-cü ilin 24 oktyabrından çıxır.

"Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.

Tiraj: 1250. **Sifariş:** 2525

Ünvan: Bakı, Topçubaşov küçəsi 74.

Telefon: 595 16 05.

E-mail: aydinyol.az@gmail.com
Qəzet Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçib.
Şəhadətnamə nömrəsi: 3899

Leyla Əliyeva Şimali Qafqazda Bəbirlərin Bərpası Mərkəzində olub

IDEA (Ətraf Mühitin Mühafizəsi Naminə Beynəlxalq Dialoq) İctimai Birliyinin təsisçisi, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Soçi Milli Parkındakı Qafqazda Bəbirlərin Bərpası Mərkəzində olub.

Leyla Əliyeva yeni doğulmuş bəbirlərin vaksinasiyası prosedurunda iştirak edib və "Qafqaz Təbiəti Mərkəzi" Muxtar Qeyri-Kommersiya Təşkilatının rəhbərliyi ilə işçi görüşü keçirib. Görüşdə Ön Asiya bəbirinin tarixi yaşama arealı ərazisində populyasiyasının bərpası perspektivləri müzakirə olunub.

IDEA İctimai Birliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva bildirib ki, Ön Asiya bəbiri bir vaxtlar Azərbaycanda vəhşi təbiətdə yaşayıb: "Bəbirin ayrı-ayrı növlərinə hələ də ölkənin bəzi ucaq dağlıq rayonlarında rast gəlinir. Ölkəmiz Rusiya Federasiyası kimi, bu unikal yırtıcının qorunmasının və onun Qafqaz dağlarının vəhşi təbiətinə qaytarılmasının əhəmiyyətini dərk edir. Dövlətlərimizi təkcə ümumi sərhədlər deyil, həm də təbiətin mühafizəsi üzrə fəaliyyətdə, o cümlədən bəbirin reintroduksiyası proqramının reallaşdırılmasında ümumi vektor birləşdirir. Ən yaxşı rusiyalı və azərbaycanlı ekoloqları cəlb edərək birgə sayımlar təbii mühitdə bəbirin bioloji davamlı populyasiyasının formalaşmasında əhəmiyyətli nəticələrə nail ola bilərik".

İyunun sonunda Qafqazda Bəbirlərin Bərpası Mərkəzində yeni doğulmuş bəbirlərin vaksinasiyası zamanı baytar həkim və ona kömək edən Mərkəz əməkdaşları erkək Zadiqan və dişi Andreanı analarından ayırdılar, onları

müayinə etdilər, çəkirlərini yoxladılar və infeksiya xəstəliklərdən xüsusi vaksinlə peyvənd etdilər. Mərkəzdə hazırda iki dişi və bir erkək bəbir yaşayır. Bəbirlərin çəkisi 4.4, 4.9 və 4.7 kiloqramdır.

Qafqazda Bəbirlərin Bərpası Mərkəzinin direktoru Umar Semyonov bildirib: "Bu il mərkəzimizdə artıq altı bəbir doğulub – iki dişinin hərəsindən üçü olmaqla. Belə böyük nəsilvermə bizdə saxlanılan heyvanların yaxşı fiziki və psixoloji vəziyyətindən xəbər verir. Yeni volyerlərin tikintisi sayəsində yeni doğulmuş balaların təbii mühitə maksimum yaxın olan şəraitdə böyümələri üçün kifayət qədər yer olacaq".

"Qafqaz Təbiəti Mərkəzi"nin baş direktoru Renat Şuşaytenin sözlərinə görə, Ön Asiya bəbirinin populyasiyasının bərpası proqramı artıq beynəlxalq səviyyədə təbiətin mühafizəsi üzrə ən parlaq layihə olub: "Təəssüf ki, hazırda Ön Asiya bəbirinin – həm vəhşi təbiət, həm də zooparklarda saxlanılan – populyasiyasının vəziyyəti heç bir yerdə firavan sayıla bilməz. Rusiya da daxil olmaqla dünyanın bir çox yerlərində bu növ təbii bərpə ola bilməz. Bu baxımdan

Azərbaycan Respublikası və IDEA İctimai Birliyi də daxil olmaqla dünya təbiətin mühafizəsi birlikləri ilə sayımların konsolidasiyası bizim üçün daha vacibdir. Tərəfdaşlarla birlikdə bəbirin bu növünün daha əvvəl yaşadığı, hazırda rast gəlinən və ya Rusiya ərazisində vəhşi təbiətə buraxılması nəticəsində dünyaya gələ biləcək - tarixən yaşadığı areal ərazisini dəqiq tədqiq etmək lazımdır".

Bununla yanaşı, əməkdaşlıq yerli şərait və lokal populyasiyanın müasir vəziyyəti nəzərə alınmaqla regional strategiyaların yaradılmasını, eləcə də ekoloji maarifləndirmə və yerli əhali ilə işi əhatə etməlidir.

İşçi görüşdə, həmçinin perspektivdə vəhşi təbiətdə növün davamlı populyasiyasının formalaşması ilə bəbirin yeni buraxılma zonalarının müəyyən edilməsi məqsədilə "Qafqaz Təbiəti Mərkəzi"nin dəstəyi ilə Qafqaz Qoruqları və Milli Parklar Assosiasiyasının apardığı çöl tədqiqatları müzakirə olunub. Artıq cari ilin sonunda qeyd olunan iş başa çatdırılacaq ki, bu da ekoloqlara potensial buraxılma ərazilərinin aşkar edilməsi və yem bazasının vəziyyəti üzrə

əldə edilmiş məlumatlar nəzərə alınmaqla bəbirin reintroduksiyası proqramının reallaşdırılmasının gələcək strategiyasını formalaşdırmağa imkan verəcək.

"Şimali Qafqaz təbiətinin qorunması və mühafizəsi mərkəzi" Muxtar Qeyri-Kommersiya Təşkilatı ("Qafqaz Təbiəti Mərkəzi" MQKT) "Şimali Qafqaz Kurortları" Səhmdar Cəmiyyəti tərəfindən yaradılıb. "Qafqaz Təbiəti Mərkəzi" MQKT-nin məqsədi Şimali Qafqaz təbiətinin potensialının qorunmasına, artırılmasına və mühafizəsinə, Şimali Qafqaz Federal Dairəsində ekoloji təşəbbüslərin dəstəklənməsi və irəliləyişinə, Şimali Qafqazın flora və faunasının nadir və yox olma təhlükəsi ilə üzləşən növlərinin qorunması üzrə təbiətin mühafizəsi layihələrinin reallaşdırılmasına yönəldilmiş layihələri sistemli əsasda həyata keçirməkdir.

IDEA (Ətraf Mühitin Mühafizəsi Naminə Beynəlxalq Dialoq) İctimai Birliyi Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2011-ci il iyulun 12-də Bakıda təsis edilib. Təşkilatın fəaliyyəti ictimaiyyəti ətraf mühitin problemləri barədə məlumatlandırmağa, gənclərlə əməkdaşlığa, ekoloji problemlər və onların düzgün həllinin axtarışı sahəsində təhsilə istiqamətlənib.

Qafqazda Ön Asiya bəbirinin bərpası (reintroduksiya) üzrə proqram Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin təşəbbüsü ilə 2007-ci ildə reallaşdırılıb. Proqramın inkişafı məqsədilə Soçi Milli Parkında Qafqazda Bəbirlərin Bərpası Mərkəzi tikilib. Hazırda Mərkəzdə "Qırmızı kitab"a düşmüş heyvanın 13 növü yaşayır, 3 bəbir 2016-cı il iyulun 15-də Qafqaz biosfer qoruğunun vəhşi təbiətinə buraxılıb. Mütəxəssislər cütlüklərin formalaşdırılması, yeni doğulmuş bəbirlərə qulluq və gənc bəbirlərin vəhşi təbiətə buraxılmasına hazırlıq üzrə işləri davam etdirirlər.

Üzeyir Hacıbəyli VIII Beynəlxalq Musiqi Festivalının proqramı açıqlanıb

Heydər Əliyev Fondu və Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə sentyabrın 18-dən 27-dək Bakıda Üzeyir Hacıbəyliyə həsr olunmuş VIII Beynəlxalq Musiqi Festivalının keçirilməsi planlaşdırılır.

Nazirlikdən AzərTAC-a bildirilib ki, əvvəlki illərdən fərqli olaraq budəfəki festivalın açılışı sentyabrın 17-də baş tutacaq. Ənənəvi olaraq Fəxri xiyabanda Üzeyir bəy və ulu öndər Heydər Əliyevin məzarları ziyarət ediləcək, Milli

Konservatoriyanın qarşısında, daha sonra Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin həyatında gül-lələnmiş abidələr ziyarət olunacaq və tədbir Bakı Musiqi Akademiyasının qarşısında dahi bəstəkarın abidəsi önündə davam edəcək.

Sentyabrın 18-də isə Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında festivalın rəsmi açılış mərasimi olacaq, konsert proqramları təqdim ediləcək.

On gün ərzində M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında, kamera və orqan musiqisi zalında, Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında, Bakı Musiqi Akademiyasında və digər konsert salonlarında Rusiya, ABŞ, İsrail, Almaniya, Türkiyə, Gürcüstan tanınmış musiqiçilər və kollektivlər – “Orfeon” xoru, Gürcüstan kamera xoru, Piter Laul, Ü.Mahmudbəyli, K.Moskoviç, R.İsmayılova, Haqai Şaham, Elnarə Kərimova və başqaları iştirak edəcəklər.

Festival çərçivəsində F.Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahını və Rəqs Ansamblının 80 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbiri, Muzey Mərkəzində “Azərbaycan bəstəkarları və musiqişünasların elektron kataloqu”nun təqdimat mərasimi keçiriləcək.

Alim Qasimov üç ölkədə konsert verəcək

Sentyabrın 9-da Xalq artisti Alim Qasimov Morqenland Musiqi Festivalı çərçivəsində Almaniyada konsert proqramı ilə çıxış edəcək.

AzərTAC xəbər verir ki, Almaniyanın Osnabryuq şəhərində baş tutacaq konsertdə sənətkarı kamança ifaçısı, Əməkdar artist Rauf İslamov və caz ifaçısı, Əməkdar artist Salman Qəmbərov müşayiət edəcəklər. Eyni zamanda A.Qasimov fransalı məşhur tuba ifaçısı Mişel Qodar ilə eyni səhnəni bölüşəcək. Xanəndə, həmçinin sentyabrın 15-də Niderlandın paytaxtı Amsterdamba konsert proqramı ilə çıxış etməyi planlaşdırır.

Qeyd edək ki, Alim Qasimovun iştirakı ilə sentyabrın 17-dən oktyabrın 17-dək ABŞ-ın bir sıra şəhərlərində 11 konsert proqramı və ustad dərslərinin keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Amerikada baş tutacaq konsertlərdə xanəndə, qızı, Əməkdar artist Fərhanə Qasimova ilə birlikdə çıxış edəcək. Konsertdə ABŞ-ın məşhur “Mart Morris” rəqs qrupunun rəqs ifaları altında “Leyli və Məcnun” operasından səhnəciklər təqdim olunacaq.

ABŞ-da baş tutacaq konsert proqramı “Yo-Yo Ma” və “İpək Yolu” ansamblının müşayiəti ilə reallaşacaq.

Muğlada zurna festivalı

Türkiyənin Muğla Böyükşəhər bələdiyyəsinin təşkilatçılığı ilə Muğla şəhərində Beynəlxalq Zurna Festivalı keçirilir. Anadolu xəbər agentliyinin məlumatına görə, festivalda Türkiyə, Azərbaycan, İngiltərə, Fransa, Yunanıstan, Bolqarıstan və digər ölkələrdən 17-dək sənətkar iştirak edir.

Muğladakı teatrların birində baş tutan festival üç gün davam edəcək. Festivalın keçirilməsinin əsas məqsədi zurna ifaçılıq mədəniyyətinin təbliği və gənc ifaçı nəsli bu sənəti daha da sevdirməkdən ibarətdir.

Festivalda Azərbaycanı Əməkdar artist Şirzad Fətəliyev təmsil edir.

Bu festival artıq üçüncü dəfədir ki, Muğlada reallaşdırılır.

Moskvada Beynəlxalq Kitab Sərgisi

Moskvada açılan 29-cu Beynəlxalq Kitab Sərgi-Yarmarkasında Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan stendi təqdim edilib. Sərgidə dünyanın 37 ölkəsindən 500-dən çox iştirakçı təmsil olunur.

Rusiya Dövlət Dumasının sədri Sergey Narişkin sərginin açılış mərasimində çıxış edərək bildirib ki, sərgi-yarmarkada ənənəvi olaraq müəllif və oxucuların, əsl peşəkarların görüşləri keçirilir və bu görüşlərin sayəsində yeni, maraqlı ədəbi layihələr yaranır.

Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu Azərbaycan stendini ziyarət edib, burada təqdim olunan nəşrlərlə tanış olub.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Kitab dövrüyyəsi və nəşriyyatlarla iş şöbəsinin baş məsləhətçisi Elbəy Əlinin sözlərinə görə, bu il yarmarkada Azərbaycan mədəniyyəti, turizm potensialı, tarixi, o cümlədən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında kitablar təqdim olunur. Onların arasında “Qarabağ”, “Qərbi Azərbaycanın abidələri” və erməni müəllif Robert Arakelyanın qələmə aldığı “Karabaxskiy tetrad” kitabları var. Ekspozisiyada Azərbaycan, rus və ingilis dillərində kitablar nümayiş etdirilir.

Sərgi-Yarmarka sentyabrın 11-dək davam edəcək.

Rusiya paytaxtında Xalq rəssamı Fərhad Xəlilovun sərgisi açılıb

Moskvadakı “Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisi” kompleksində Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının sədri, Xalq rəssamı Fərhad Xəlilovun “Görüş” adlı yubiley sərgisinin təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Sərgi Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Rusiya Mədəniyyət Nazirliyi, ölkəmizin Moskvadakı səfirliyinin dəstəyi ilə Rusiya Dövlət Şərq muzeyi tərəfindən təşkil olunub.

Sərgini açan Şərq muzeyinin direktoru Aleksandr Sedov qeyd edib ki, “Görüş” sərgi layihəsində Fərhad Xəlilovun son 10 ildə yaratdığı 50-yə yaxın rəsm əsəri nümayiş olunur. Abşeron təbiətinin vurğunu olan rəssamın tablolarında Buzovna, Mərdəkan, Qala, Goradil mənzərələri xüsusi incəlik və sevgi ilə əks edilmişdir. Sərgidə Fərhad Xəlilovun “Görüş”, “Torpağın naxışları”, “Təsədüfi baxış” silsiləsindən təqdim olunan rəsmlərində torpağın, dənizin və səmanın vəhdəti hiss olunur.

Ölkəmizin Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu Azərbaycanı və Rusiya arasında bütün sahələrdə, o cümlədən humanitar sahədə əlaqələrin bu gün daha da sürətlə inkişaf etdiyini bildirib. Səfir Azərbaycan-Rusiya dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsi, incəsənətimizin təbliği istiqamətində fəaliyyətinə görə Şərq muzeyinə və muzeyin rəhbəri Aleksandr Sedova təşəkkürünü bildirərək qeyd edib ki, moskvalıların Azərbaycan rəssamlarının yaradıcılığını daha yaxından tanıması üçün işlər bundan sonra da davam etdiriləcək. P.Bülbüloğlunun sözlərinə görə, Fərhad Xəlilov kimi şöhrətli Azərbaycan rəssamının dünyanın mədəniyyət mərkəzlərinin birində - Moskvada fərdi sərgisinin açılması olduqca qürurverici hadisədir. O deyib: “Həm səfir, həm də mədəniyyət xadimi kimi çox şadam ki, ölkələrimiz arasında münasibətlər təkcə siyasi, iqtisadi sahələrdə deyil, mədəniyyət və incəsənət sahəsində də inkişaf edir, möhkəmlənir”. Diplomata onu da vurğulayıb ki, XTNS-də Azərbaycan Respublikası üçün ayrılmış pavilyonda hazırda bərpə işləri davam etdirilir və yaxın vaxtlarda istifadəyə verilməkdir.

Daha sonra çıxış edən Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin humanitar proqramlar şöbəsinin müdiri Tamilla Əhmədova bildirib ki, Heydər Əliyev Fondu ilə Rusiya Dövlət Şərq Muzeyi arasında çoxillik əməkdaşlıq münasibətləri var və bu əlaqələr uğurla davam etdirilir. T.Əhmədova sərgi layihəsinin açılış münasibətilə Fərhad Xəlilovu təbrik edərək deyib: “Bugünkü sərgi bizim üçün böyük hədiyyədir, bu salonda Vətənimizin nəfəsini duyduğumuza görə sizə minnətdarıq”.

Beynəlxalq Rəssamlar Konfederasiyası İcraiyyə Komitəsinin sədri Masud Fatkullinin fikrincə, Fərhad Xəlilovun əsərlərində doğma Abşeron motivləri ilə yanaşı, 4 ünsür – su, od, torpaq və havanın daimi vəhdəti və ziddiyyəti fəlsəfi əksini tapıb. O deyib: “Fərhad Xəlilov təkcə Azərbaycan miqyasında deyil, dünya miqyasında şöhrət tapmış sənətkardır. Onun əsərləri aparıcı incəsənət ekspertləri tərəfindən xüsusi qeyd olunur”.

Xalq rəssamı Fərhad Xəlilov AzərTAC-ın müxbirinə müsahibəsində bildirib ki, “Görüş” onun Moskvada nümayiş etdirilən 9-cu fərdi sərgisidir. Bu layihənin Londonda, Parisdə, Berlində və digər şəhərlərdə artıq təqdim edildiyini deyən rəssam vurğulayıb ki, Moskvada yaradıcılığını nümayiş etdirmək onun üçün həm fərəhli, həm də məsuliyyətlidir. “Burada mənim çoxlu dostlarım var və onlar qarşısında yaradıcılıq həsabatı vermək bir rəssam kimi mənim üçün çox vacibdir”. F.Xəlilovun sözlərinə görə, sərginin ikinci hissəsi noyabrın 10-da Şərq muzeyində açılacaq, orada daha kiçik həcmli rəsmlər nümayiş etdiriləcək.

Fəridə ABDULLAYEVA

Kukla Teatrı müsabiqə elan edib

Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı 85 illik yubileyi münasibətilə balaca istedadlar arasında müsabiqə elan edib. Belə ki, teatrın nəzdində fəaliyyət göstərən “Oyuq” teatr-studiyasına istedadlı uşaqların qəbuluna başlanılıb.

Teatrın mətbuat xidmətindən AzərTAC-a bildirilib ki, sentyabrın 6-dan 26-dək davam edəcək müsabiqədə 5-15 yaşlı uşaqlar iştirak edə bilərlər.

Teatr üçün həvəskar aktyorların yetişdirilməsi məqsədilə keçirilən müsabiqədə iştirak etmək istəyənlər Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrına (saat 13:00-15:00) müraciət etməlidirlər.

Peşəkar aktyorluq və rejissorluq, xoreoqrafiya və vokal üzrə pedaqoqların seçəcəyi uşaqlardan tələb olunan əsas keyfiyyətlər səhnədə özünü sərbəst ifadə, səs və xoreoqrafiya bacarıqlarıdır.

Qeyd edək ki, fəaliyyətində “Azərbaycan teatrı 2009-2019-cu illərdə” Dövlət Proqramındakı teatr-studiyaları ilə bağlı bəndi rəhbər tutan “Oyuq” illərdə keçirdiyi uğurlu yaradıcılıq yolu ilə öz fərqi göstərə bilib. Belə ki, studiyanın yetirmələri Türkiyə, Rusiya, Makedoniya və Bolqarıstanda təşkil olunan beynəlxalq festival və müsabiqələrdə uğurla təmsil olunaraq dəfələrlə yüksək mükafatlara layiq görülmüblər.

Artıq neçə aydan bəridir ki, ARNK yanında Tərcümə Mərkəzində "İşlək orfoqrafiya lüğəti" üzərində iş gedir. Məqsəd, hazırda istifadədə olan "Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti"ndə yer almış minlərlə yazılış səhv, qəliz ərəb, fars sözlərinin, mənası və mənbəyi bilinməyən söz və söz birləşmələrinin, müxtəlif şəkildə və hallandırmalarla artırılmış, bəzən iki-üç şəkildə verilmiş ifadələrin, eləcə də sahə lüğətlərinə aid terminlərin, dərman, kimyəvi element adlarının təmizlənməsi, əvəzində milli ədəbi nümunələrdən aranıb tapılmış sözlər daxil edilməklə, işlək, aydın dil vəsaitinin ərsəyə gətirilməsidir. Adıçəkilən kitabdan, orfoqrafiya lüğəti qaydalarına uyşmayan sözlərin təsnifatını nəzərinizə çatdırır, oxucuların, dil və lüğət mütəxəssislərinin fikir və mülahizələrini, irad və təkliflərini gözləyirik. Orfoqrafiya lüğətidən çıxarılan sözlərin təsnifatı 6 fevral 2016-cı il tarixdən (62 sayılı buaxrılış) etibarən mütəmadi olaraq "Aydın yol" qəzetində dərc edilir.

(Əvvəli ötən saylarımızda)

"Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti"ndən çıxarılan sözlərin təsnifatı

Orfoqrafiya lüğətinin tərfi: "Orfoqrafiya lüğəti - sözlərin düzgün yazılış qaydasını bildiren dil vəsaitidir".

Mənası anlaşılmayan sözlər	Mənası və yazılış qüsurlu sözlər	Dialekt və ara sözləri	İşlənməyən ərəb, fars və digər əcnəbi sözlər	Terminlər	Suni sözlər və söz birləşmələrindən düzəldilən qurama sözlər	Lüzumsuz sözlər və söz hallandırmaları
ehramvarlıq elektrotəhlil həcvguluq hipersətir homomərkəzli homoziqotluq hompaca hoppadana-hoppadana hopper hoppulma hoppulmaq hortultu-hurtultu hüduddaş hürufatölçən xan-xan xətaşünas xıx xirtdəksizlik xoxetmə xoşgeniş xoşnudsuzluq xoşu xoşuluq ixlaskar ixlaskarlıq ixlaskeş ixlaskeşlik ixlasla ikibaşa ikiəllialan ikiəllialma ikiəllitutan ikiəllitutma ikiilliksiz ilişiksizlik ilortos iməcietmə iməcietmə inqalama inqalamaq insansayan insansayma irisbükən işarətçi işəburaxan işgilbaz işgilbazlıq işiqşevmə itimsizlik itiş iynəbatırıcı iynətutan iyvarlıq izincə kağızbazlıq kağızbucaqlıq kalanolma kamforaverən karamvo kario keçicilik keçiqıllı keçilik	dünyaduyumsuz dürməkbükmə düşbərəbükmə düşmənciliketmə düşmənoalma düşüncəliolma düşüncəsizliketmə düşüncəsizolma düzüşmə düzüşmək edamagetmə edamaməhkumluq ehtirametmə ehtiramgöstərmə ehtiyacduyma ehtiyacıolma ehtiyatkarolma ehtiyatsızlıqetmə ehtiyatsızolma ehtizazagələn ehtizazagəlmə eksperimentaparan eksperimentaparma eksperitizaaparan eksperitizaaparma ekspozisiyaqurma ekspressivli ekspressivlilik elanetmə elanvermə elçidüşmə elçigetmə elçiliketmə elegiyayazma elektroqızma elektrolizçi elektrolizçilik emalolma enerjidaxili enerjiyaratdan enerjiyaratma enkəsikli enliəğızlı enliəalınlı enlibalaqlı enlibaşlı enlibucaqlı enliburunlu enlidöşlü enliqaşlı enliqollu enliqulaqlı enlisifətli enliüzlü ensizplyonkalı epikrizvermə ermənixislətli eroziyayauğrama eşelonlaşdırılma eşşəkpalanı etibaretmə etibarlıolma etilləşdirmə	xoruzqulağı xalazadə xəşilhavası xıxıllanma xıxıllanmaq xıxıllatma xıxıllatmaq xıxılma xıxılmaq xıxlama xıxlamaq xıxlanma xıxlanmaq xıxlatma xıxlatmaq xımılama xımılamaq xımıldanma xımıldanmaq xımurlama xımurlamaq xımurlanma xımurlanmaq xımurlaşma xımurlaşmaq xımurlatma xımurlatmaq xımurtı xımurtılı xımurtısız xıparma xıparmaq xıpartma xıpartmaq xıralanma xıralanmaq xıralaşma xıralaşmaq xıralatma xıralatmaq xıralı xırasız xoxdanqorxan xoxdanqorxma xoxedən imircimiş imsiləmə imsiləmək imsilənmə imsilənmək imsilətmə imsilətmək indikilik isrif isrifli işarantı işarantılı kafirqızı kafiroğlu kalanbaz kalanbazlıq kalan-kalan kalanlaşma	gələlə gəncinə gərd gərdənə gərdaniyyə (mus.) gərdun gərm gərnuş gəyan gilandar gimnastyorka girami giran giranbaha giranmayə girdəm girdəvər gireh girəm giriban giriz giryə giryəbar giyah gorgah göft göftar göftügu gövhərbar gövhərkan guş güləbzən gülün güləndam güləz gülkar gülkarlıq gülruş gülruşsar güləabah gülşad gülşənzar gülüzər gülüzərliq güzəriş hacətxana hail haiz hakəza hala haləlzadə haləti-ruhiyyə hamil haşa-lillah haşiyənişin hatif havi hesabi hesabilik heyərətəxş həbbə həcvgu	fenilbenzol feniletanol feniletlen fenodim fenogenetika fenoklin fenol-formaldehid fenolftalein fenolit fenol-karbol fenotip fenotipik fenotipiklik fenotiplik feod feofitin fermion (-lar) fermium feromon feromonlu feromonsuz ferrimaqnetik ferrimaqnetizm ferrimaqnit ferrin ferrit ferrodielektrik ferroelektrik ferroelektrodinamik ferroxrom ferromaqnetizm ferromaqnit ferromaqnitoqrafiya ferrometr ferronikel ferrorezonans ferrosilisiyum ferrotitan ferrovanadium ferrovolfram ferrozond fertil, nəsilvermə fertilizin ferulik fetopatiya fetoskop fibor fiba fibralbumin fibremiya fibril fibrilogeneş fibrilyasiya fibrin fibrinemiya fibrinəbənər fibrinferment fibrinogen fibrinogenopeniya fibrinoş fibrinoş-peptid fibroadeniya	dükanaçan dükanaçma dümbəkçalma dümbəkqayıрма dünyaəmələgəlmə dünyanıdüşünmə düzaxma düzəlişverən düzəlişvermə düzgövdə düzgövdəli düzgövdəlilik düzxətillik düzqamət düzqamətli düzüklişli düzürəkli düzürəklik düzüş düzüşdürmə düzüşdürmək düzvuran düzvurma düzyoxuş düzyoxuşlu düzyoxuşluq düzyonan düzyonma düzyonuş ehsandemə ehsandeyən ehsanverən ehsanvermə ehsanyemə ehtikarçılıqetmə ehtikarçılıqolma ehtikarlıqetmə ehtikarolma ehtimaletmə ehtimalliolma ehtivaedilmə ehtivaetmə ehtivaolunma ehtiyatkarlıq ehtiyatkarlıqetmə ehtiyatkarlıqla ekskursetmə elçiolma eldəşolma elektrikgötürmə elektrik-ölçü elektrovozqayıran elektrovozqayıрма elit-seçmə elmalan elmalma elmdaxili elmqazanan elmqazanma elmverən elmvermə enlidöş enmə-qalxma	elektrodinamiki elektrokarçı elektrokarçılıq elektrokəşfiyyat elektroqaynaqçılıq elektrolitik elektromexaniki elektromexaniklik elektromexanizm elektromeqafon elektrometrik elektrometriya elektromodel elektromodelləşdirmə elektromontajçı elektromontajçılıq elektronçuluq elektrooptika elektropnevmatika elektrorele elektrosemafor elektrosink elektrosintez elektrostatik elektrotexniki elektrotexniklik elektrotermik elektrotermist elektrotermiya elektrotermometr elektrovakuum elektrovalent elektrovalentli elektrovalentlik elementli elementsiz ellinçilik ellipsəbənərlik ellipsəoxşarlıq ellipsvarlıq empiriklik emu, dəvəquşu növü emulsiyasız ensizcə epatajlı epiklik epikrizli epikrizsiz epiqonluq epitafiyalı epitafiyasız epoletli epoletsiz erkəcsiz erkəkcsikli erkəkcsiksiz erkəkləşə-erkəkləşə ertələyə-ertələyə eskimosluq esparset

(Davamı gələcək sayımızda)

I YAZI

Xalqımızın yüksək dəyər verdiyi, sevə-sevə qoruyub yaşatdığı, əzizlədiyi Qurban bayramından yazmaq istədim.

Azərbaycanlılara xas mərhəmət, dostluq və yoldaşlıq, ahıllara, valideynlərə hörmət və ehtiram, dar ayaqda çevrədəkilərlə əl-ələ verib çətinliyə sinə gərmək, imkansız əl tutmaq və bu kimi əvəzsiz keyfiyyətlər barədə söhbət açmağı düşünürdüm. Bir də gördüm ki, candan əziz sevdiyim Xəzər, onun lacivərd dalğaları qoynunda yaşayan fədakar insanlar, onların şərəfli həyatından bəhs edən yazı alınıb.

Məncə, dənizin sahilində yerləşən şəhərlərdə doğulub boya-başa çatan adam üçün bu, adi haldır: harda olsan da, nazlı Xəzər üçün darıxırsan, nağıl kimi şirin Bakının bütün yolları dəniz kənarına aparanda hədsiz məmnunluq duyursan, evdə, ailədə bütün söhbətlər dənizlə başlayıb, dənizlə də da bitəndə dünyanın ən xoşbəxt adamına çevrilirsən... Nə isə, hər birimiz Xəzərin ecəzkar sirtini qəlbimizdə gəzdirib ondan ruh alırıq.

Əziz Qurban bayramının el-obamıza qədəm basdığı bu xoş günlərdə yenə də Xəzərin bu gününü, onun qoynunda yaşayan dəniz xasiyyətli insanların mətanətini qələmə aldım. Xatirələr məni xəzri küləyi kimi qoynuna alıb çox uzaqlara, 48 il əvvələ apardı. Söz vaxtına çəkər, deyiblər. 1968-ci ildə, Qurban bayramı ərəfəsində, Abşeron sahillərində baş vermiş bir əhvalatı xatırladım.

...1968-ci ilin isti avqust gecəsi külək Abşeron bağlarının şirin yuxusuna elə haram qatdı ki, gəl görəsən. Xəzri gecə gəldi. Balıqçı Səfərəli atama necə demişdisə, elə də oldu. Çox qərribə adam idi bu Səfərəli. Arıq, çəlimsiz, "Kazbek" də damağından düşmürdü. Yay-qış başına "aerodrom" kepka qoyurdu, brakonyerlik üstündə iki dəfə həbsdə yatsa da balıqçılıqdan əl çəkmirdi. Dənizi də beş barmağı kimi tanıyırdı, bircə dəfə gözcü baxmaqla havanın necə olacağını dəqiq deyirdi: xəzri olacaq, yoxsa gilavar.

Səfərəli gündüzlər su maşını ilə Nardarandan Bilgəh bağlarına şirin quyu suyu daşıyır, gecələr də qayıqla balığa gedirdi. Bir dəfə atama dedi:

- Sabir qədəş, bu su daşımaq elə-bələdir, mənimçün. Uçastkovı əl çəkmir. Deyir, gərək işləyəsən, mən də dəftərdə sənənin adının qabağına quş qoyam. Bilirsən, fabrikdə, zavodda işləmək mənlilik deyil. Anam bizi lodkada doğub. Bütün nəslimiz balıqçı olub. Atamı da, əmilərimi də, üç qardaşımı da dəniz aparıb. Mənim də qismətimə dənizdə ölmək yazılıb. (İllər sonra eşitdim ki, Səfərəli bir gecə balığa gedib, qayıtmayıb).

Gecə xəzri olacağı barədə xəbərə hamıdan çox mən sevinirdim. Qonşuluqda yaşayan dostlarıma - Elman və Romana (hər üçümüzün 11 yaşı vardı) günorta bu barədə danışanda, mənə inanmayıb lağa qoydular. İnanmadılar, məcbur qalıb, mərcələşdik. Səfərəliyə inandığım üçün geri çəkilmək fikrim yox idi. Uduzsaydım, "28"-i (velosipedin markasına görə, onu belə adlandırdılar) iki günlüyünə dostlarıma verib, özüm piyada gəzməli olacaqdım. Sevincimin ikinci səbəbi isə bu idi ki, güclü xəzri əssə, səhərə yaxın atamla ləpədyənə, balıq yığmağa gedəcəkdik.

Bəli, səhv anlamadıq, balıq tutmağa yox, məhz balıq yığmağa. Xəzərin belə vaxtları da var idi. Güclü külək dalğaları elə şahə qaldırırdı ki, balıqlar yolunu azıb ləpədyənə üz tuturdular. Dəniz onları sahilə atan kimi, biz də dəyənəklə başlarından vurub keyləşdirirdik, sonra da yığıb evə aparırıdık... O dövrlərdə indiki kimi dəbdəbəli bağlar, villalar, ciplər və s. yox idi. Bağ evləri çox sadə tikilirdi. Bugünkü hündür daş hasarları, qurudulmuş tikan kollarından ibarət çəpərlər əvəz edirdi. Bəzən heç çəpər də olmurdu. Adamlar kasıb dolanırdı. Buna baxmayaraq, hamı sevinci də, kədəri də, son tikəsinə də bir-biri ilə paylaşırıdı, sanki böyük, mehriban ailə kimi yaşayırdı. Bağ evlərinin çoxunda soyuducu olmadığından, ərzaqları soyuq saxlamaq üçün vedrəyə qoyub su quyusuna sallayırdılar.

... Atam şalvarının balaqlarını çırmalayıb ləpədyəndə dayanmışdı. Əlində cib fənəri var idi. Dalğalar elə at oynadırdı ki, hamımız təpədən-dırnağa kimi islanmışdıq. Atam əllə tutduğu balıqları bizə tərəf tullayıb elə hey deyirdi ki, yaxın gəlməyin, sahilə dayanın, yoxsa dəniz sizi aparar...

Dəniz bizi aparmadı. Hələ üstəlik, 5-6 iri nərə balığı da "pay" verdi. Səhər yenicə açılırdı, biz bağlararası qumluq yolla evə qayıdırdıq. Yığıdığımız balıqları həsir zənbilə qoyub "28"-imə yükləmişdik. "Demokrat Elman" elə hey velosipedin yük oturacağına minməyə çalışırdı, mən isə qoymurdm. Qumsalda sürmək onsuz da çətinidir axı. "Demokrat Elman"ın ailəsi - Dadıxalar, İrandan köçüb gəlmişdilər. Biz mənasını anlamasaq da, Elman hamıya deyirdi ki, onların ailəsi demokratdır, gün gələcək qonşu ölkədə inqilab edəcəklər, sonra da Elman gəlir İrana gedəcəklər, çünki bütün qohum-əqrəbələri orada qalıb.

O biri dostum Roman isə atamdan geri qalmamağa çalışırdı. Roman qonşuluqda müvəqqəti yaşayan Poqosun oğlu idi. Bağımızın yaxınlığında azərbaycanlı Sovet İttifaqı Qəhrəmanlarından birinə torpaq sahəsi ayrılmışdı. Poqos da həmin qonşu üçün ev, hovuz, yardımçı otaqlar tikirdi. Arvadı Asmik də Poqosa fəhləlik edirdi. Ailə həyatın bir küncündə müvəqqəti tikilmiş kiçik daxmada yaşayırdı. Roman hər gün bizə gəlir, birlikdə vaxt keçirirdik. Anamın bişirdiyi yeməkləri çox sevirdi...

O dövrdə Qurban bayramının rəsmi qeyd edilməsi qadağan olunmuşdu. Amma adamlar bu qadağaya baxmayaraq, gizləncə bayramlaşır, bir-birini təbrik edirdilər. Bu balıq ovu da çox münaşib vaxta təsadüf elədi: bir neçə gündən sonra Qurban bayramı idi.

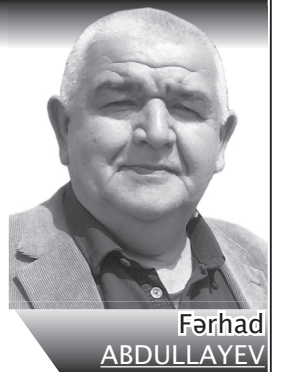
Gətirdiyimiz nəre balıqları əsl Qurban sovgatı oldu. Anam ovu tikələrə böldü, mən də qapı-qapı payladım, qonşular üzumdən öpüb "Allah qəbul eləsin" deyirdilər. O vaxt hələ mənasını anlamasam da, yadıma gəlir ki, çox xoşbəxt idim.

Fərhad SABİROĞLU

Bir dəniz çağlayırdı...

Dövlət ailədən başlanır

Fərhad ABDULLAYEV

Çoxuşaqly ailə böyük dövlətlərə bənzəyir. Hərəsinin öz qayğısı, öz problemləri var. Müasir dövrdə dövlətin köməyi olmadan bu cür ailəni düzgün idarə etmək, övladları böyüdüb ərşəyə çatdırmaq valideynlər üçün heç də asan məsələ deyil...

Statistik məlumatlara görə, Azərbaycanda çoxuşaqly ailələrin sayı 100 mindən çoxdur. Dövlət belə ailələrin sosial-məişət qayğıları ilə daim yaxından maraqlanır, çoxuşaqlylığa geniş dəstək verir. Son illər çoxuşaqly ailələrə verilən xüsusi müavinətlər və imtiyazlar da ölkədə əhali sayının artmasına əlverişli stimül yaradıb.

Statistik rəqəmlərə görə, bu ilin yanvar-mart ayları ərzində Azərbaycanda qeydiyyat şöbələri tərəfindən 14,2 min nikah və 3,2 min boşanma qeydə alınıb, əhalinin hər 1000 nəfərinə nikahların sayı 6,0, boşanmaların sayı isə 1,3 olub.

Sevindirici haldır ki, bu gün əhalinin artım əmsali yüksəlib, sağlam körpələrin dünyaya gəlməsi üzrə göstərici də artıb. Bu isə demografik artım baxımından uğurlu siyasətin nəticəsidir.

Bu gün cəmiyyət belə ailələrin normal inkişafı üçün daha hansı addımları atmalıdır?

...Yasamalda Ağayevlər ailəsinin çoxları tanıyır. "Dağlı məhəlləsi" deyilən ərazidəki şəxsi mülkdə yaşayan Allahverdi kişi və həyat yoldaşı Səlimi nəvənin 11 övladı, 30-dan çox nəvə-nəticəsi var. Ailə başçısı bütün ömrü boyu fəhləlik edib, Səlimi xanım isə evdar qadın kimi ailənin bütün qayğılarını çiyində daşıyıb. Yaşı 80-i haqlamış Allahverdi kişi həm də nümunəvi ailə başçısıdır.

- Əgər Allah övlad payı göndəribsə, deməli, onun ruzisini də verəcək. Mən qırçılıq edib, halal zəhmətimlə dolanmışam. Uşaqlarımı da əməyə məhəbbət ruhunda tərbiyə etmişəm. Əlbəttə, çətin günlərimiz çox olub, düzdür, Sovet hökuməti bizə yardım göstərirdi, amma kimsəyə əyilməmişik, heç kimdən kömək ummamışıq, yalnız özümüzə güvənmişik. Bala-larımın 11-i də ali təhsillidir. Aralarında müəllim də var, həkim də, ticarətçi də. Əvvəllər kiçik daxmamız vardı. Uşaqlar böyüdükcə, ailə genişləndikcə, hamılıqla köməkləşib həyatda yeni evlər tikdik. Qızları köçürmüşəm, oğlanlar isə ata yurdunu tərk etmir. Biz həmişə bir-birimizə arxa olmuşuq.

Səlimi nəvə Ağayevlər ocağının istisini nəvəzislə qoruyur:

- Ana üçün övladdan şirin və əziz nə ola bilər? İndiki gəlinlər çoxuşaqly olmaqdan qorxur, dünyaya 1-2 övlad gətirməklə kifayətlənir. Vallah, çətinliklər bəhanədi. Sadəcə, əziyyətdən, yuxusuz gecələrdən, qayğıdan çəkinirlər. Halbuki həyat, belə qayğıları övladlarınla paylaşanda gözəlləşir... İndi zaman başqadır. Dövlətin əli çoxuşaqlyların üstündən əskik deyil. Elə buna görə də nə qədər çox uşaqları olsa, o ailənin xoşbəxtliyi dünyaya sığmayacaq.

Səlimi xanım haqlıdır. Dövlət qayğısı ilə ailə başçılarının sonsuz fədakarlığı birləşəndə bütün çətinliklərə uğurla sinə gərmək mümkündür. Yetər ki, özünü tək hiss etməyəsən, ən çətin anda ailə üzvlərinə arxalanan.

Dünyanın bir sıra ölkələrində çoxuşaqly ailələrin stimullaşdırılmasında maraqlı təcrübələr var. Azərbaycanda da çoxuşaqly ailələrin sayının artırılması sahəsində zəruri addımlar atılır, əlavə müavinətlərin və imtiyazların verilməsi sahəsində konkret işlər görülür.

Bir sözlə, Azərbaycanda çoxuşaqlylıq cazibəsi getdikcə artır. Bu, çox səciyyəvi məqamdır və ölkənin dünya çapında imicini artırır.

Çoxuşaqly ailənin problemlərinə arxa çevirmək olmaz. Unutmayaq ki, belə ailələrdə böyüyən uşaqlar ilk gündən kollektivçiliyə, birgə əməyə, dostluq və yoldaşlıq kimi ülvə hisslərə alışır. Axı illər keçəcək, onlar bizim nəslə əvəz edəcək, cəmiyyətdə mövqə qazanacaq. Deməli, sabahın layiqli vətəndaşı üçün möhkəm təməl məhz bu gün qoyulmalıdır.

Bakıda yerləşən tarixi abidələr haqqında çox danışmaq olar. Bu barədə yetərincə danışılıb da, yazılıb da. Bir neçə əsrin şahidi olan həmin abidələr – qalalar, karvansaralar, yaşayış məskənləri tikililər, müxtəlif dinlərə etiqadı əks etdirən ibadət ocaqları və s. Bakının qədim Şərq koloritinin qorunub saxlanmasında böyük rol oynayıblar.

Bakı haqqında məlumat ilk dəfə eramızdan 3500 il əvvəl birinci Misir fironu Menezanın dövründə "Ölümlər Kitabında" qeyd edilib. Bundan başqa, Bakının qədim şəhər olmasını Abşeronda və Qobustanda 12 min il tarixi olan daş üzərində yazılar, arxeoloji tapıntılar da sübuta yetirir. Eramızdan əvvəl I əsrdə Roma imperatoru Pompeyin və Lukullun Zaqafqaziyanın işğalı məqsədilə Bakının ətrafında saldıqları hərbi düşərgələr barəsində Avqust Qay Oktavi tərəfindən yazılan daş yazı buna əyani misaldır. Deyilənləri nəzərə almaqla bu gün Bakının 5,5 mindən çox yaşı olduğunu söyləyə bilərik.

Təbii ki, bu qədər yaşı olan bir şəhərdə qədim və orta əsrlərə aid olan tarixi abidələrin sayı da çox olacaq. Lakin təqdim edəcəyimiz yazıda Bakının gizli qalan abidələri haqqında məlumat verəcəyəm. Bu abidələri başqa abidələrdən, məsələn, Qız qalasından fərqləndirən əsas cəhət onların gözdən kənarında olmasıdır.

İçərişəhərdəki yeraltı dünya

Bu gün Azərbaycan tarixi ilə tanış olmaq istəyən turistlərin ən çox ziyarət etdikləri yer, təbii ki, İçərişəhərdir. Burada isə ən çox Şirvanşahlar sarayı, Qız qalası, bir neçə məscid, dolanbac yollar və s. turistlərə göstərilir. Lakin İçərişəhərin yeraltı dünyasının özü də ayrılıqda bir tarixdir. Bura insanı heyretləndirəcək qədər maraqlı tarixi tikililərlə zəngindir. Bura yeraltı hamamlar, bir neçə otaqdan ibarət olan su anbarları, haqqında indi də əfsanələr söylənilən gizli yollar daxildir.

Azərbaycanın orta əsr şəhər və qalalarında ehtiyat üçün tikilən yeraltı gizli yolların olması haqqında çoxlu məlumatlara rast gəlirik. Xalq arasında bu kimi yeraltı gizli yollar haqqında çox danışılır. Təsəvvüfi deyil ki, şəhər və qalaların yeraltı yolları, xüsusən marağa səbəb olmaqla yanaşı, onların təsadüfdən yaranmadığı və real həyata bağlı olduğunu tarixçilər də təsdiq edirlər. Bakı şəhərində müdafiə istehkamları tikilərkən, qala divarlarının özəmətinə, möhkəmliyini qoruyub saxlamaq və müdafiə sistemini asanlaşdırmaq üçün möhtəşəm bürclər və divar boyu yeraltı yollar da bu tikilinin (qala divarlarının) ayrılmaz hissəsi kimi inşa olunub.

Qeyd edək ki, bir zamanlar bu yeraltı hamamda şəhərə girən tacirləri məcburən çimizzdirər, təmizlənməmiş onları şəhərə buraxmazdılar. Onun qala qapılarının yanında yerləşməsi də bu səbəblə izah olunur.

Bu adsız hamam təqribən XIV əsrin sonları XV əsrin əvvəlləri Şirvanşahlar dövlətinin dinclik və əmin-amanlıq dövründə inşa edilib və temperatur rejiminin sabit saxlanması üçün yer altında tikilib.

Qalanın Xəzərin dibində olması elm aləminə çoxdan məlumdur. Hələ 1782-ci ildə rus xəritəçiləri tərəfindən tərtib edilən Bakı limanının xəritəsində "Bayıl daşları"nın sudan çıxmağa başladığı qeyd edilib. Bu marağın səbəbi abidədən daha çox, Xəzər dənizinin səviyyəsi məsələsi ilə əlaqədar olub. Həmçinin Abbasqulu ağa Bakıxanov da adıçəkilən qala haqqında maraqlı məlumatlar verib.

Tədqiqatlar nəticəsində müəyyənən ki, qəsr Xəzər dənizinin sahilə yaxın hissəsində, Bayıl təpələrindən birində 1232-1233-cü illərdə Şirvanşah Gərşəsbın oğlu Fəribürzün dövründə tikilib.

Bu gün Bayıl qalasının çox hissəsi eroziyaya uğrayıb. Qalanın yalnız müəyyən hissəsi salamatdır. Lakin bu da onun memarlıq üslubuna, tarixiliyinə xələl gətirmir.

Abidənin on beş qülləsi var. Bunlardan yalnız şimal-qərb tənindəki və cənubdakı iki qüllə dairəvi formada və içəri boşdur. İçəri boş olmayan on iki qüllənin hamısı yarım dairə şəklindədir. Künclərdə olan üç dairəvi qüllənin, qəsrə girmək üçün 1,3 m enində qapısı var. Səkkiz və doqquzuncu qüllələri birləşdirən cənub divarında, habelə on dörd və on beşinci qüllələri birləşdirən şimal-qərb divarında da 1,6 metr enində qapı qoyulub. Qüllələrin bəzilərində yuxarı hissəyə çıxmaq üçün daş pilləkənlər mövcuddur. Bütün divar boyu, kürsülükdən yuxarıda, hər 15-20 metrə bir dördbucaqlı formalı məsafələr qalib.

Bakının gizli abidələri

İçərişəhərdə məhz bu məqsədlə şimal tərəfdən qala divarlarının daxili hissəsində əsgərlərin rahat hərəkəti üçün Qoşa Qala Qapılarında uzanan yeraltı yol inşa edilib. Yeraltı yol qala divarının bürclərdən biri olan dördkünc qala-bürclə qərb və şərq tərəfdən birləşir. Qala-bürclər bu cür yerləşməsi əsgərlərin silah və sursat götürmək üçün yeraltı yolla cəbbəxanaya rahat girib-çıxa bilməsi məqsədi daşıyırdı. Bu yeraltı yol hələ də öz strateji və memarlıq əhəmiyyətini qoruyub saxlayır. Qala divarı boyunca "İçərişəhər" metrostansiyasının İçərişəhərə giriş qapısından Qoşa Qala Qapılarına qədər uzanan yeraltı yol müxtəlif illərdə müxtəlif səbəblərdən bağlanıb.

Yeraltı tikilinin içərisində yerləşən bir neçə otaqdan ibarət su anbarı hal-hazırda qalmaqdadır. Bu su anbarı, yaxınlıqda yerləşən ovdan ilə əlaqədardır. Yeraltı yol vaxtilə fəaliyyətdə olan böyük su kəmərinin qalıdır.

İçərişəhərdəki yeraltı hamam Qoşa Qala Qapılarından daxil olarkən solda Bakı xanlarının evinin yerində, qala divarlarının dibində yerləşir.

Vaxt keçdikcə, torpaq qatının qalınlığı artaraq onu tamamilə örtüb. 1906-cı ildə İçərişəhərin ruslar tərəfindən tam işğalından sonra indiki yeraltı hamamın ərazisi rusların hərbi komendantlığına çevrilib. Məhz həmin dövrdə istifadəyə yararlı olan və bir hissəsi uçmuş hamamın günbəzləri sökülərək üzəri torpaqla örtülüb. Postsovet məkanında isə bu ərazidə hərbi polis idarəsi yerləşib.

Bayıl qalası

Bakının daha bir görünməyən sirri isə Bayıl qalasıdır. Bu gün abidə əsasən "Bayıl qəsr" adlandırılır. XIII əsrdə inşa edilən qala Bakıda baş verən güclü zəlzələ nəticəsində suların altında qalıb. Zaman-zaman Xəzər dənizində suların azalması ilə əlaqədar gah üzə çıxıb, gah da yenidən görünməz olub. Arif Ərdəbilinin "Fərhadnamə" poemasında da "Bayıl qəsr" haqqında maraqlı məlumatlar verilib. Qalanın uzunluğu 180, eni isə 35 metrdir. Bu gün də suyun altında olan qala bir əsrə yaxındır ki, alimlər tərəfindən tədqiq edilir.

Qalada aparılan tədqiqatlar zamanı "Bayıl qəsr"nin memarı Əbdül-Məcid Məsud oğlunun adının əks olunduğu yazı fraqmenti tapılıb. Bu memar eyni vaxtda, yəni 1232-ci ildə Abşeronun vahid müdafiə sistemində daxil olan, şəhəri və Bayıl qəsri şimaldan müdafiə edən Mərdəkan dəyirmi qalasını da tikib. Bayıl qəsrinin tikintisində istifadə edilən daşların quruluşu təxminən səkkiz əsr bundan əvvəl Azərbaycanda memarlıq sənətinin yüksək səviyyədə olduğunu təsdiq edir. Üzərində ardıcıl olaraq Şirvanşahların adları yazılan daşlarda hər hökmdarın adının üzərində onların rəmzləri olan simmetrik insan, heyvan, quş və mifik təsvirlər verilib.

Mütəxəssislərin əksəriyyəti bu fikirdədir ki, qəsr dörd yüz ildən artıq Xəzər suları altında gizlənməyəydi, Abşeronun bir çox abidələri kimi, bu qaladan da iz qalmayacaqdı. 1939-1969-cu illər ərzində qəsr ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqat işlərində divar ucuqları altından və su dibindən 700-dən artıq yazılı daş tavalər çıxarıldı.

Abidənin tədqiqi zamanı onun dövrünü göstərən materiallar da əldə olunub. Bəzi daşların üzərində hicri 632-ci il tarixi qeyd olunub ki, bu da miladi 1232-1233-cü illərə müvafiqdir. Bundan əlavə, 1939 – cu ildə buradan tapılan mis pullar üzərində Şirvanşah Güştəsp Fərruxzadə və Xəlif əl-Nəsirin adları yazılıb.

Bayıl qalasının cənub qapısı və qarşısındakı tikililər dəniz ticarəti ilə bağlı olduğu halda, sahilə yaxın şimal qapısı və qarşısındakı tikililər Şirvanşahların iqamətgahı olub. Qəsrin ortasında – daş döşəməli meydançada monumental bir tikilinin özülü üzə çıxarılıb. Bəzi araşdırmaçılar bu yerdə Abşeron qalalarının ənənəvi qüllələri tipində bir qüllənin ucaldığını söylədilər halda, əksər tədqiqatçılar onu atəşgah və ya məbəd qalıqları hesab edirlər.

Bu gün ölkəmizə gələn xarici qonaqların, turistlərin məlum tarixi abidələrlə yanaşı, "Bayıl qəsr" kimi qədim şəhər sirləri ilə də tanış olmaları çox vacibdir. Bakının görünməyən tarixi ilə bağlı cəmi iki fakta toxunduq. Lakin Sara Aşurbəylinin "Bakının tarixi", "Şirvanşahlar dövləti" əsərlərində, Qılman İlkinin "Bakı və bakiylər", Manaf Süleymanovun "Eşitdiklərim, gördüklərim, bildiklərim" adlı sənədli monoqrafiyalarında Bakının görünməyən tarixi haqqında xeyli məlumatlara rast gəlmək olar.

Elmin NURİ

Səmaya əl uzatmaq istəyən və bir-birinə bənzəməyən iki dağın arasından kanatla körpü asılmışdı. Lahıca gedən insanların diqqətini də elə bu asma körpü cəlb etmişdi. Bu gözəlliyə tamaşa etmək üçün bir anlıq burada dayanmışdılar. Uşaqlar səsküyə sala-sala körpüyə çıxıb hərəkət etməyə böyük həvəs göstərirdilər.

Asta-asta yolumuza davam edirik. Nə dağlar yerindən qopur, nə də qayalar üstümüzə aşır. Dağlar da, qayalar da, neçə illərdir ki, beləcə, donub yerlərində qalıblar. Torpaqdan möhkəmcə yapışıblar. Nə dağlar bir-birinə oxşayır, nə də qayalar. Hamısı bir-birindən fərqli və bənzərsizdir. İlk dəfə bu yerlərə ayaq qoyduğumdan, ətrafdakı gözəlliyə baxmaqdan gözümdə dörd olub. Tanrı bu yerlərə çox gözəl qələm çəkib. Bu yerlərin təbiətinə bütün rəngləri vurub. Ona görə də ətraf rəngarəngdir, bənzərsizdir, təkrarolunmazdır.

Bir az qorxulu, bir az təhlükəli yollardan keçib, axır ki, mənzilbaşına çatırıq. Lahıca daha da yaxşı görüb yaddaşıma yazmaq üçün ətrafıma diqqətlə göz gəzdirirəm. Elə baxıram ki, sanki bu yerlərin şəklini gözlərimə çəkəcəm. Lahıca hündür dağların ətəyində yerləşir. Əsrlərdir, illərdir ki, bu dağlar Lahıca ovcunun içində saxlayır. Bura gələndə o qədər çoxdur ki, maşın saxlamağa da yer tapmaqda çətinlik çəkirik. Başımı qaldırıb səmaya baxıram. Günəş bəxtəvər-bəxtəvər üzümə gülümsəyir. Deyəsən, o da bizim kimi bu gün çox sevinclidir.

Lahıca oğullar atalarının, babalarının peşələrini böyük həvəslə davam etdirirlər, çiyinlərində bu gündən sabaha daşıyırlar. İrəli addım atdıqca sanki üzüm keçmiş gədirəm. Elə bil burada zaman donub, bu günə keçmiş və gələcək qovuşub. Amma bunların qarşısında bərabərlik qoruyub saxlamaq olmur. Çünki zaman məsafəsinə görə bir-birlərindən uzaq və əlçatmazdır.

Gələndə turistlər satışa çıxarılmış əşyalara böyük maraqla baxır, ustalarla söhbət edirlər. Sonra həm ustalarla, həm də onların düzəldikləri əşyalarla bir yerdə şəkil çəkdirirlər. Bu günlərdən, bu yerlərdən yadigar saxlamaq üçün kiçik də olsa, bir əşya alıb aparırlar. Milli geyimlərimiz də Lahıca gələnlərin diqqətini cəlb edir.

Daş döşənməmiş küçə ilə irəli getdikcə, sanki ötən illərə doğru addımlayırsan. Ətrafda gördüklərimiz bir anlıq bizi sehləyir. Sanki nağıllar aləminə düşürsən.

Gəzdiyimiz küçələrdə tez-tez bulaqlarla da rastlaşırdıq. Qayna-yib çəşən sərindən içdikcə, dağların havasını, torpağın dadını hiss edirdik. Bulaqların cürbəcür ad-

Lahıcın gözəlliyi, qədimliyi və sirli-sehrli aləmi haqqında çox eşitmişdim. Eşitmək az idi, görək mütləq gedib o yerləri görədim. Atalar yaxşı deyib ki, yüz eşitməkdən bir görmək yaxşıdır. Nə qədər çalışsam da, o gözəllik məkanına baş çəkməyə vaxt tapmaq olmurdu. Elə bil vaxt zamanın dəyirmanında ovulub-ovulub sovrulub qəhətə çıxmış, heçliyə çevrilmişdi.

Axır ki, bugünlərdə Lahıca gəlməyə vaxt tapıldı. Həmişə İsmayilli rayonuna yolumuz düşəndə bu yaşayış məntəqəsinin yerləşdiyi istiqaməti göstərən lövhənin yanından başı göylərə söykənən dağlara həsədlə baxıb sürətlə ötür keçərdik. Amma budəfəki səfərimizdə belə olmadı. Lahıcın adı yazılan lövhənin yanında maşının sürətini azaldıb ox işarəsi ilə göstərilən istiqamətə döndük. Pəncərədən üzümüzə meşələrin sərindən havası vurdu. Asfalt döşənməmiş rahat yollar üzüm dağlara tərəf uzanıb gedirdi. Meşələrlə əhatə olunmuş dağların gözəlliyinə baxmaqdan doymaq olmurdu. Elə bil təbiət ağaclardan dağların əyninə yaşıl don biçmişdi. Bu geyim dağlara çox yaraşır. Bütün bu mənzərələri seyr etmək insana zövq verir. Belə gözəlliyə heyran qalmamaq mümkün deyil.

Yollarda maşın, gediş-gəliş çox idi. Hamı bu qədim məkana tez çatmağa tələsirdi. Bizi çiyinlərində Lahıca aparacaq yolların da gözəlliyi diqqətimizi özünə çəkdi. Yollar qıvrılıb yatmış ilana bənzəyirdi. Sərt döngələr, dik yoxuş və enişlər təhlükələrdən xəbər verirdi. Hündür ağaclar sanki yola qalın kölgə salmaq üçün bir-birləri ilə bərk-bərk qucaqlaşmışdılar. Ağacların kölgəsi asfaltın üstündə kəpənəklər kimi oynayırdı. Beləcə, bizi əhatə edən gözəl mənzərələri seyr edə-ədə yolumuza davam edirdik.

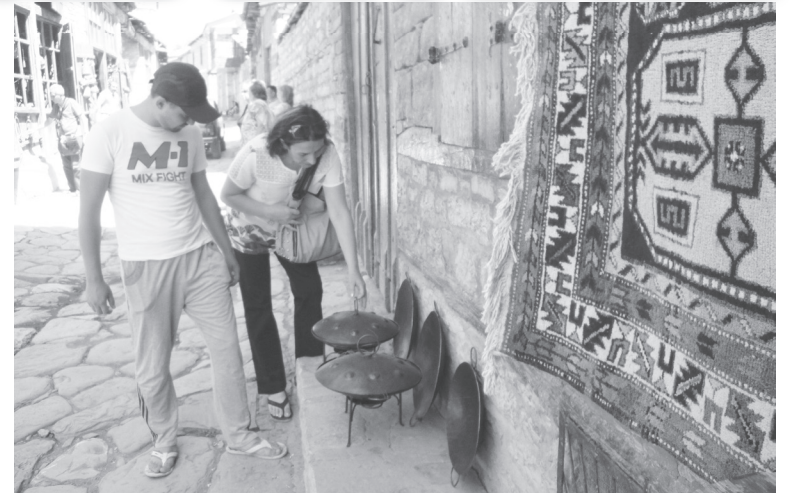
zamanları qovuşduran məkan

Zərnava kəndindəki sərt döngələrin birində maşınların sağ tərəfdə ard-arda dayandığını görüb biz də avtomobili saxlamalı olduq. Ağlıma gələndə ilk fikir bu oldu ki, yaqın, qəza-filan baş verib, yoxsa bu qədər maşın yolun kənarına düzülməzdi. Astaca öz-özümə pıçıldadım ki, kaş qəza olmasın. İcimdə həyəcan yükü, maşınların arasından keçib irəli getdim. Gördüm ki, şükür, nə qəza, nə də bədbəxt hadisə baş verib. Əksinə, qarşımda bu yerlərin gözəlliyinin daha bir möhtəşəm səhifəsi açıldı. Yanaşı dayanmış dağların arasından aram-aram, ayaq saxlamadan çay axıb gedirdi. İslanmış irili-xırdalı daşlar par-par parıldayıb sayrışaraq göz qamaşırdırdı.

Asma körpü ilə üzübüz iri qayalar ilk baxışda adama vahiməli gəlir, amma yavaş-yavaş sanki adama dostlaşıb doğmalaşır. Qayanın üstündə torpağın belə əli çatmadığı yerlərdə güllər bitib, çiçəklər açır. Bu da təbiətin bir möcüzəsidir. Çiçəklərin üstündə arılar vızıldayıb, kəpənəklər uçurdu. Qayaların ortasından bulaq qaynayır. Bu sərindən sudan bir ovuc içib yolumuza davam edirik.

Lahıca yaxınlaşdıqca yollar adama vahiməli gərsənir. Nə vaxtsa burada dağları partladıb, qayaları parçalayıb yol çəkiblər. Elə yerlər var idi ki, baxanda fikirləşirsən, elə indicə dağ yerindən qopacaq, xal kimi görünən iri qayalar adamın üstünə aşacaq.

Lahıcın darısqal küçələri, döngələri, yol-yolağası bir anlıq mənə İcərişəhəri xatırladı. Bir anlıq fikrim ötür arxada qalmış keçmişə əl uzadı. Qulaqlarıma at kişnərtisi, qılınc səsi, ox viyılıtsı, insanların səsküyü gəlir. Keçib getdiyimiz küçəyə iri-iri daşlar döşənib. Ətrafda gördüyümüz hər şey qədimliyini özündə saxlayıb. Küçə boyu sıralanmış mağazalarda nələr satılır? Ürəyindən keçən hər şeyi burada tapa bilərsən. Dağ çiçəyindən tutmuş manqala qədər hər şey var. Bütün mağazalarda misgərlik sənətinin nümunələri satışa qoyulub. Emalatxanaların bəzilərinin üstünə vurulmuş tanışlıq lövhələrindən məlum olur ki, onlar XIX əsrin yadigarlarıdır.

lari da var. Məni ən çox cəlb edən "Qoşa bulaq" adı oldu. İki dəmir boru ilə axıb gələndə su bir nohurda birləşir. Bir anlıq mənə elə gəldi ki, bu bulaqlardan birinin suyu keçmişdən, biri də gələcəkdən axıb gəlir və burada indiki zamanla, bu günümüzə qovuşur. Həm keçmişdən, həm də gələcəkdən axıb gələndə bulaqdan su içdim. Dadı-tamı eyni deyildi, bir-birlərindən fərqlənirdi. Elə Lahıca da mənim yaddaşımda zamanların qovuşduğu bir məkan kimi qaldı.

Ətrafda gördüyümüz hər şey diqqəti özünə cəlb edirdi. Hər əşyada, hər paltarda bir gözəllik düzümü vardı. Sanki bir anlıq nağıllardakı gözəllik məkanına düşmüşdük. Bir neçə saat gələndən sonra üzüyuxarı bir-birinə söykənən dağlara tərəf getdik. Lahıcın dağları ilə küçələrinin gözəlliyi bir-birini tamamlayırdı. Başımı qaldırıb səmanı gözdən keçirirəm. Gözəlliyə baxmağa başı qarışan ay da hələ batmayıb, eləcə yerində donub qalıb. Sanki gözlərini bu yerlərin gözəlliklərindən çəkmə bilmir. İrəli getdikcə qulaqlarıma su şırıltısı gəlir. İki əzəmətli dağın arasından axıb gedən çayın səsidir. Çay sanki şırıltısı ilə göz işlədikcə uzanıb gedən bu gözəlliyə, zamanları özündə qovuşduran Lahıca əbədi layla çalır.

Türkiyə türkcəsi və Azərbaycan dili genealoji baxımdan qohum dillər olub, türk xalqları ailəsinin Oğuz qrupuna daxildir. Bu dillərin etnik qohumluğu, qədim ümumtürk dilinin varisləri olması, qrammatik quruluş və əsas lüğət fondlarının müştərəkliyi bəzən belə yanlış təsəvvür yaradır ki, bu iki dil tamamilə eynidir və hər bir azərbaycanlı müasir türkcəni öyrənməyə ehtiyac duymadan bu dildə sərbəst danışsa, türkcədən dilimizə və əksinə, adekvat şifahi və yazılı tərcümə edə bilər. Bu düşüncə Azərbaycan dilinə münasibətdə Türkiyə türklərinə də hakimdir. Halbuki Türkiyə türkcəsi və Azərbaycan dilinin müasir sinxron vəziyyətinin müqayisəli təhlili göstərir ki, həmin dillər arasında fərqlər var. Bu lüğət həmin fərqlərdən bir qisminin – yalnız ekvivalentlərin izahı üçün nəzərdə tutulub.

Əsgər RƏSULOV,
Filologiya elmləri doktoru, professor

(Əvvəli ötən saylarımızda)

M

Madde – 1. materiya (fəlsəfədə); 2. molekul;

Maddecil – materialist; Filozof bu somut, bu maddəni görüşdən sıyıramıyordur.

Maddecilik – materializm; Maddecilik, dünyada yalnız maddenin varlığını kabul edən, Tanrı, ruh vb. kavramları rədd və inkar edən fəlsəfə görüşüdür.

Maden – 1. metal; 2. filiz, külçə; 3. mineral; Maden ocağı – saxta, dəmir filizi, yaxud kömür yatağı. Maden ocağının dibində / hava yok, işıq yok. Maden ibrikləri böyük bir sanətlə yapılırdı.

Madenci – dağ-mədən işçisi, qazmaçı; Aylıq ücretlərini almayan madencilər, bir günlük grev kararı aldılar.

Magazin – şəkilli, rəsmli jurnal; Magazin haber – dedi-qodulu və əyləncəli xəbər. Magazin yazarları, kültürel yaşamımıza el koydular.

Makam – 1. vəzifə, post, rənq, xidmət, yer, mövqə; 2. instansiya, hakimiyyət; 3. muğam; Makam odası – kabinet, iş otağı; Makam sahibi – vəzifəli şəxs. Makam arabası – xidməti maşın. İnsan değil, gökyüzündeki makamını şaşıran yere inmiş bir melektdir.

Makbul – 1. qəbul olunan, bəyənilən, mümkün olan; 2. ehtimal (güman) edilən, məqbul; Kahvenin dibektə dövüləni hər zaman daha makbul və içimi şöhrətliydi. Hasta ziyarətinin kisa olanı makbuldür. Azərbaycan dilindəki məqbul (yoxlamada) türkcədə keçerli (vizede, ara sınavda), qeyri-məqbul – keçersiz, kırık.

Makine – maşın, cihaz, aparat; Tıraş makineleri ilə us-turalar çekmecede dururdu. Azərbaycan dilindəki makina (yazı makinası) – türkcədə daktilo, yazı makinesi.

Makineci – 1. mexanik; 2. maşinist; Biri topraklarına kadar makineci, öbürü şəhirlərinə kadar toprakçı. Azərbaycan dilindəki makineci – türkcədə daktilo.

Makineli – mexanikləşdirilmiş; Makineli tüfek – pulemyot. Karşısına çıkan kim varsa, makineli tüfekle taradı.

Maldar – 1. varlı, dövlətli, zəngin; 2. mədrəsə (din) müəllimi; Mal varlığı listəsindən anlaşılacağı üzərə adam maldar birisiydi. Azərbaycan dilindəki maldar – türkcədə hayvan yetişdiricisi.

Mama – 1. uşaq yeməyi; 2. it-pişik yalı, yemi; Kedi, mama tabağına konan kuru mamalardan yedi.

Marifet – 1. dərk, idrak (təsəvvüfdə); 2. qabiliyyət, məharət; Marifet nazariyesi – idrak nəzəriyyəsi. Bu fil senin mi, ne marifeti var, neye yarar?

Marş – marş, himn; Milli marş – dövlət himni. Türk İstiklal Marşının şairi Mehmet Akifdir.

Masal – nağıl, mif, təmsil; Kimse bu masala inanmamıştı, ama elden bir şey gelmiyordu. Azərbaycan dilindəki məsəl – türkcədə deyim, anekdot.

Maslahat – 1. vəziyyət, şərait; 2. iş, məsələ; 3. kişi cinsi orqanı; Yalnız bilelim ki bu bir idareimaslahatçılıqdır və idareemaslahat ancak o günü kurtarır. Azərbaycan dilindəki məsləhət – türkcədə danışma, tavsiye.

Medeniyyət – sivilizasiya; Bir medeniyətdən öbürünə keçərəkən kaybolan şeylərin yanı başında gerçek saltanatlar da vardır. Üslub fərqi qəddərli etməli: Azərbaycan dilindəki mədəniyyət qarşılığında – türkcədə kültür kəlməsi işlədilir.

Meğer – demə, sən demə; Orhan dün okula gelmedi ya, meğer hastaymış.

Memleket – yurd, doğum yeri, ölkədaxili şəhər, rayon, qəsəbə; Necati bey İstanbul'dan başqa bir memlekete nakledildi.

Memul – (1 incə oxunur) gözələnən, ümid edilən, umulan; Ona ansızın memul etmediği bir şeyi gösterdi. Azərbaycan dilindəki məmul – türkcədə mamul.

Men – 1. qadağan; 2. əngəl, maneə; Menetmek – qadağan etmək. Benim huzurunda bu tür yakışksız şeyler söylemeni sana menederim. Azərbaycan dilindəki mən – türkcədə ben.

Menzil – 1. məsafə (mənzil), yol; 2. arxa cəbhə xidməti; Sonra yine menzil ölçülmüş, yeni bir rekor kırdığı anlaşılmıştır. Ne yedi ne içti, bir menzil subayının bütün gayreti ile çalıştı. Azərbaycan dilindəki mənzil – türkcədə daire, ev.

Meraklı – maraqlanan, hər şeyi anlamaq və bilmək istəyən; Başını kaldırınca Mustafa'nın meraklı gözleriyle karşılaşıyorum. Azərbaycan dilindəki maraqlı – türkcədə enteresan, ilginç.

Merdiven – pilləkən; Merdiven parmaklığı – pilləkən sürahisı. Yürüyən merdiven – eskalator. Ağır ağır çıkacaksınız bu merdivenlerden. Bir alt kata iki merdivenle iniliyordu ve arada ufak bir platform vardı. Yürüyən merdivenin hareketli basamaklarına adımını atarken bile yandaki tırabzana tutunma gereğini duymuştu. Azərbaycan dilindəki nərdivan – türkcədə iskele, basamak, el merdiveni.

Mertebe – dərəcə, səviyyə; Mümkün mertebe – imkan daxilində, mümkün qədər; Bu sanatkârı bir yarım ilah mertebesine yükselten ne kuvvet, ne de hususiyettir. Azərbaycan dilindəki mərtəbə – türkcədə kat.

Mesele – məsələ, problem; Gazeteler vakit vakit bir meseleyi öne sürerler. Azərbaycan dilindəki məsələ (məsələ) türkcədə mesela (Mesela, hep aynı saatlerde telefon çalardı.)

Meslek – peşə, sənət, ixtisas; Meslek lisesi – peşə-texniki lisey; Araya giren yıllar zarfında meslekten kopunca eski arkadaşlarıyla ünsiyeti de kopmuştu. Azərbaycan dilindəki məslək – türkcədə akide, inanç.

Meşe – palıd, palıd ağacı; Meşe ormanı – palıd meşəsi; Kiraz ağacı olmayı tercih etseydi mesela, ya da meşe, çınar, ne olursa. Azərbaycan dilindəki meşə – türkcədə orman.

Meşk – məşq (musiqi alətində), çalışma, təmrin (yazılı tapşırıqda). El yazısı çok kötüydü ve gece gündüz düzelmesi için meşk eder, sayfalar dolusu yazı yazardı. Dilimizdən fərqli olaraq bu kəlmənin idman məşqi mənası yoxdur. Azərbaycan dilindəki məşq (idmanda) – türkcədə antrenman, idman.

Metbu – tabe edən, idarə edən; İşleri öyle bir ayarlayın ki, tabi ile metbu belli olsun. Azərbaycan dilindəki mətbu türkcədə basılı, matbu.

Metin – 1. mətn, tekst. 2. mətn, cəsur; Kitaptan bir metin seçip defterinize aktarın.

Mevzu(at) – 1. mövzu(lar); 2. qanunvericilik, hüquqi-normativ sənədlər. Çalışma mevzuatı – əmək qanunvericiliyi, əmək məəcəlləsi. Mahkemenin hangi süre içinde başlaması gerektiğine dair bir kayıt da yoktu mevzuatta.

Mezuniyyət – 1. məzun olma, bir təhsil müəssisəni qurtarma; 2. səlahiyyət; 3. məzuniyyət; Annesi Gülsüm, onun için bir mezuniyet partisi vermeye kalktığında, davet edecek arkadaş bulamamıştı. Azərbaycan dilindəki məzuniyyət – türkcədə senelik (yıllık) izin.

Mırıldamak – (dodaqaltı) mızıldamaq, zümzümə etmək; Melodiyi ıslıkla çalıp sözlerini mırıldanmadan konuşmaya devam etmedi.

Mide – 1. mədə; 2. dad, təm, ləzzət; Midesi bozuk – heç bir şeyə fərqli qoymayan, iyranməyən. Midesiz – yeməyə fərqli qoymayan, tələbkər olmayan, zövqsüz. Hiç bir şeyden tiksınmeyen midesiz adamdı.

Mil – lil, palçıq; Selin sürükle-yip getirdiği mili temizledi.

Milis – qeyri-nizami qoşun, silahlı dəstə (polis kəlməsi ilə qarışdırılmamalı); Şehirde fenalık olmasın diye yerli İslamlardan milis teşkil ediyorlar.

Minik – kiçik, bəpəlalaca, cumbulu; Sezen Aksunun "Minik Serçe" filmi gördünüz mü? Aman Tanrım, ne minik şey bu böyle. Azərbaycan dilindəki minik – türkcədə binek.

Mis – müşk, rayihə, ətir; Hep mis gibi kokular sürünen, aşırı düşkün olduğu bıyıklarını tarayıp yağlayan cesur ve cevval Olevdi. Azərbaycan dilindəki mis – türkcədə bakır.

Moruk – kaftar, mırıq; Bizim moruk ertesi güne devrisi der de, ondan dilim alışmış. Azərbaycan dilindəki moruq – türkcədə ahududu.

Motor – 1. mühərrik; 2. motorlu qayıq; 3. motosiklet; Motorların egzoz borularındaki gümbür gümbür patlamalara kulak verdi.

Muavin – 1. köməkçi, yardımçı; Kalkmak üzere olan otobüsün muavini seslendi. Azərbaycan dilindəki müavin – türkcədə yardımcı, vekil.

Muhabbet – səmimiyyət, sevgi, hörmət; Üslub fərqi qəddərli etmək lazımdır. Bu kəlmə "eşq-məhəbbət" mənasında işlədilmir. Muhabbet etmək – qarşılıqlı dostca söhbət etmək. Geyik muhabbeti – boş və mənasız söhbət, havadan-sudan danışmaq, vaxt öldürmək; Cahil bir hayvan terbiyecisi olmadığını fark edince onunla muhabbet etməyə başladı.

Muharebe – döyüş, vuruşma; Kanlı meydan muharebelerinde koca taburlar yok olurdu.

Azərbaycan dilindəki müharibə – türkcədə harp, savaş.

Muhbir – xəbərçi, satqın, danosbaz, çuğulçu; Yeter ki bana kıymayın, ömür boyu muhbiriniz olurum sizin. Azərbaycan dilindəki müxbir – türkcədə muhabir, gazeteci.

Mukavva – karton, karton qutu, yeşik; Benden iş çıkarmayacağını anlayan çocuk, yazgısına razı olarak mukavva tezgâhının başına dönüyor. Azərbaycan dilindəki müqəvva türkcədə korkuluk, çaluk (heyvan, quş müqəvvası).

Mum – şam; Masadaki mumun titreyen ışığını seyrederek birkaç saniye sessiz kaldılar. Azərbaycan dilindəki mum – türkcədə balmumu, mum.

Mumluk – 1. şamdan; 2. vatt (elektrik gücü). Gelirken birkaç tane yüz mumluk ampul aliver.

Davamı gələn sayımızda

Yalançı ekvivalentlər lüğəti

Azərbaycan əsilli görkəmli türk yazıçısı, siyasətçi və dövlət xadimi Səməd Ağaoğlu (1909-1982) çağdaş Türkiyədə memuar ədəbiyyatının aparıcı nümayəndələrindən biri kimi tanınır. Onun oxuculara təqdim olunan "Atamın dostları" kitabında atası, XX əsrin ilk onilliklərində Azərbaycanın və Türkiyənin fikir həyatında müstəsna xidmətləri olmuş Əhməd Ağaoğlu (1869-1939) ilə türkçülük hərəkatında, sənət və siyasət aləmində, yeni Türkiyənin qurulması uğrunda mübarizədə çiyin-çiyinə addımlayan bir sıra şəxsiyyətlərin portretləri yaradılıb. Müəllifin əsasən ad çəkəndən son dərəcə səciyyəvi cizgilərlə rəsm etdiyi bu portretlər həmin şəxslərin, eləcə də Əhməd Ağaoğlunun həyatının, mübarizə və ideallarının bir sıra xüsusiyyət və keyfiyyətlərini aşkara çıxarır.

Səməd AĞAOĞLU

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Sərracxanabaşı

Hacı Akif Paşanın Sərracxanabaşındakı geniş, kölgəli və gözəl bağçasından ayaq səsləri eşidildi. Bunlar gecəyarısı "Oğurluq olacağı xəbərini aldıq, mühafizə üçün gəldik" - bəhanəsi ilə evimizə doluşan və səhərin açılmasına baxmayaraq, hələ də getməyə tələsməyən polisler idi.

Yeridiyimiz zaman taxtaları cırlıdan köhnə evdə səs salmaqdan ötrü ayaqlarımızın ucunda gəzib otaqdan otağa keçirik. Tez-tez sifəti fil diş rəngində, qaragözlü, qaraqaşlı incə bir qadının başına toplaşırıq. Atam ağır xəstədir. Polislər, görəsən, bizi aldada bildiklərinə özləri inandırlarmı? Bəlkə də. Amma anam illərin təcrübəsindən dərslər almışdı. Eşmə bığlı polis komissarına "yoxluğunu canından çıxarmaq üçün" bir fincan qəhvə təklif edib, "Oğlum, qoy sağolsun, sonra götürüb aparın, heç bir sözü yoxdur" - deyəndə, komissar gözlərini yerə dikərək "Nə edim, abla, nə edə bilərəm? Mən əmr quluyam" - cavabını vermişdi. Bilirdik ki, atam ölümdən qurtarsa da, yanımızda qalmasına imkan verməyəcəklər.

Xəstənin vəziyyəti yaxşılaşdı, götürüb apardılar.

Anamla birlikdə Bəkirəyə bölüyünün qapısından içəri girdik. Anam ucaboylu, uniformalı zabitlərlə nəse danışdı. Sonra kiçik otaqda bir az gözlədik. Atam gəldi. Gəlişimizə çox sevinmişdi. Mən bir tərəfdən masanın üstündəki şəkili məcmuəyə baxır, o biri tərəfdən onların söhbətinə qulaq verirdim.

Anam "Əhməd, - dedi, - bunlar sizi ingilislərə verəcəklər.

Atam bu sözləri əsəbiliklə qarşılıdı:

"Heç vaxt ola bilməz. Əgər günahımız varsa, cəzamız burada çəkəcəyik. Amma öz hökumətimiz sənəndeyin işi heç zaman eləməz. Bu, alcaqlıq olar. Ən pis halda Anadoluya, ya da başqa yərə sürgün edərlər. Belə olsa, bizim üçün lap yaxşı!"

Anam başını aşağı salıb susdu. Az keçməmiş onun haqlı olduğu aşkara çıxdı. Atamın dövləti idarə edənlərin əlaqı ilə bağlı təsəvvürünə belə gətirmədiyi alcaqlığı anam daha əvvəl sezməmişdi.

Əslində siyasi həyatı boyu atamın başına gələnlərdən onun özündən daha çox xanımı dərslər götürmüş, təcrübə qazanmışdı. Sonralar da dəfələrlə müxtəlif hadisələr zamanı nəyin necə olacağını anam qadın fəhmi ilə daha əvvəl sezməmişdi, atamı ayıq salmağa çalışmışdı. Anamın zəngin daxili aləmi vardı. Bu daxili aləm iti ağıl, fəhm vasitəsi ilə ətrafda cərəyan edən hadisələrə bağlanmışdı. Yəqin, bu səbəbdən də, təhsilinə azlığına baxmayaraq, atamla birgə keçirdiyi otuz üç illik ömür-gün yoldaşlığının dünyaya əbədlilik göz yumduğu son saatına qədər onun ən qüvvətli, ən etibarlı mübarizə yoldaşlığı olmuşdu. Atamın, xatirimizdə qalan çoxlu çətin zamanlarında anam heç vaxt özünü itirmədi. İndi atamın Maltadakı sürgün illərini xatırlayıram. Özümü qarabayraqlar altında irəliləyən qələbəliyin içərisində görürəm. Anam əlimdən tutub. Beləcə, Fatih ilə Sultanəhməd arasında nə qədər gedib-gəldiyimiz xatirimdə deyil.

Atamın o keşməkeşli illərdə və sonralar, fəlakətə düşərək olan elə dostu tapılmaz ki, anam onun və ailəsinin təsəllisində öz təsəllisini tapmaq üçün qapısına getməmiş olsun!

Anam dindar qadın idi. Dinin bütün şəkillərinə və qaydalarına bağlı idi. Amma onları zəkasının ən incə təzadları da gözəldən qaçırmayan süzgəcindən keçirməyi əsla yadından çıxarmırdı.

Atamın Malta sürgünündə olduğu illərdə bu zərif, tənha qadının əsarətin ağır şərtlərinə, başımıza gələnlərə necə səbir edib dözdüyünü düşünürəm. Kiçik, yaramaz bir çocuğun əlindən tutub türbətürbət, ziyarətqah-ziyaretqah gəzən, Öyyub Sultanda, Topqapıda, Bəbəkədə, Üsküddə uzun, narın sərvi ağacları arasında hıçqıra-hıçqıra ağlayıb uşaqlarının atasının tezliklə evinə-əşiyinə qayıtmasını inandığı Allahdan, onun peyğəmbərlərindən, imamlarından istəyən zəif cüssəli, solğun sifətli qadın gözlərim önündə canlanır.

Bir səhər çağını xatırlayıram. Böyük qardaşım ilə birlikdə yatdığımız otağın qapısı açılır, pəncərədən düşən zəif işıqda bəyaz bir xəyalın bizə tərəf addımladığını, yaxınlaşıb üzümüzü oxşadığını hiss edirəm. Sonra açıq pəncərəyə tərəf gedir, bayırda az sonra başlayacaq isti avqust gününün səhər sərinliyi ilə sinə dolusu nəfəs alır. Ardınca yüksələn azan səslərini eşidirəm. Anamın profildən gördüyüm incə üzünə gözlərindən yaşlar tökülür, "bu sübhün xatirənə, bu bayram gününün xatirənə uşaqlarının indən sonra atasız qalmamalarını" Tanrıdan diləyən titrək duaları qulağıma çatır.

Yatağımdan çıxıb özümü anamın qolları arasına atıram. Onda atamsız keçirdiyimiz ilk bayram gününün səhəri idi.

Bəkirəyə bölüyünə gedib-gəldiyimiz zamanlardan hafizəmdə qalan başqa bir səhər və başqa bir çöhrə də var.

Böyük otaqda, atamın çarpayısının yanındakı çarpayıda kimsə xəstə yatırdı. Zəif, incə üz, yuvarlaq, qara saqqalı vardı.

Atam bizi bu adamla tanış elədiyi ilk gün "Kamal", bunlar da mənim oğullarımdır" - demişdi.

Paahat, yumşaq bir əl üzümü zü oxşamışdı.

Bir gün səhər Bəkirəyə bölüyünə gedəndə anam bizi həmişəki yoldan, yəni Hərbiyyə Nazirliyinin alaqaşından keçirmədi. Şahzadə Cəmil küçəsi ilə Süleymaniyyəyə getdik, orada arxa qapıdan meydan kimi bir yerə girdik. Atamın saxlandığı otaqda qəribə və əzici sükut hökm sürürdü. Məhbuslar ikibir-üçbir dayanmışdılar, öz aralarında astadan danışmışdılar.

Atamın dostları

Atam yatağında oturub nə işə yazırdı. Böyük qardaşım ilə mənə görəndə uzun-uzadı diqqətlə üzümüzə baxdı. Sonra "Haydi, gedək" - dedi. Anam qadınlara ayrılan kiçik görüş otağında bizi gözləyirdi.

Otaqdan çıxanda Kamal bəyin yatağının heç açılmadığını gördüm.

Atam yavaşdan anama nə işə danışırdı. Xatirimdə qalan yalnız bu cümlə oldu: "Dünən axşam qəfilən götürüb apardılar".

Zaman anamı haqlı çıxardı. Bir gün mətbəxdə Bəkirəyə bölüyünə, atama aparmaq üçün yemək hazırlayırdı. Mən küçə qapısının qabağında dayanmışdım. Tibb məktəbinin tanış tələbəsinin tələşməsi evimizə tərəf gəldiyini gördüm. Anamı soruşdu. Mətbəxdə olduğunu söylədim. Qaçaraq mətbəxə girdi, "Xanıməfəndi, aparırlar!" - dedi. Anam, əslində əvvəldən təxmin elədiyi bu xəbəri eşidəndə özünü itirmədi. Tez hamımızı bir yerə yığdı. Əvvəl Bəkirəyə bölüyünə getdik. Dustaqların Ərəbyan karvansarasında olduğunu dedilər. Özümüzü ora çatdırdıq. Nəhayət, Qız qülləsi yaxınlığında lövbər salan rəngi tökülmiş köhnə yük gəmisinin ətrafındakı qayıqların arasına qarışdıq. Gəmi əlillik məsafədə içəri silahlı ingilis əsgərləri ilə dolu motorlu qayıqlarla çevrələnmişdi.

Atam göyörtənin dəmir barmaqlıqlarına söykənmişdi, bizə baxırdı. Yanında Ziya Göyöl də dayanmışdı. Hər tərəfdən səs gəlirdi. Lakin indi o anlarda nə danışdığımızı xatırlaya bilmirəm.

Gözlərim önündə yalnız birdən böyük qardaşım Əbdürrəhmanın qayıqın içində ayağa qalxması, ciyərlərinin və səsinin bütün gücü ilə "Yaşasın ittihadçılar!" - bağırması canlanır.

Bundan sonra atam iki il vətəndən və bizdən uzaqda ağır əsarət həyatı yaşadı. Hər həftə hər birimizə ayrı-ayrılıqda yazdığı məktubları indi yenidən təkrar-təkrar oxuyuram. Sanki yanımızda, ailəsinin başında imiş kimi ən kiçik dərdlərimizə həyan olan, gələcəklə bağlı ümidlərlə dolu məktublar...

Maltadan gələn məktub və rəsmlər arasında hər birimizə ayrı-ayrılıqda göndərdiyi bir rəsm də var. Bu tikanlı məftillər arxasında profildən çəkilən bir insan çöhrəsi idi. Böyük bacım Sürəyyaya ünvanlanan şəklin altında bu sətirler yazılmışdı:

"Türk qadınının gələcəkdə çocuqlarına söyləyəcəyi laylalar var. Sən də o laylalarla millətinin, atamın məruz qaldığı həqarətləri anladacaqsan. Övladlarına intiqam günlərinin zamanını öyrədəcəksən. Unutma!"

O vaxtlar hələ təzə-təzə dil açmağa başlayan kiçik bacım hər həftə gələn bu məktublara "ata" deyirdi. İkiyaşlı bir uşağın, özü ortalıqda görünməyən atasının məktublarına "ata" deməsi təbiidir. Əslində bu söz biz böyüklər üçün də bir gerçəyin ifadəsi idi. Çünki hər məktub atamın özünün gəlişi misalında idi. O, məktubları ilə yanımıza gəlir, öyüd-nəsihət verir, başımıza ağıl qoyur, yol göstərirdi. "Nuri-didəm Sürəyya!"

İngiliscə yazdığı sonuncu məktubu aldım. Çox şad və məmnun oldum. Xahiş edirəm, əcnəbi dillərə mümkün qədər daha artıq diqqət yetir. Bu dillərdə yazılmış ədəbi və tarixi əsərləri mütaliə etməyə çalış. Mənim adımdan ingilis və fransız dili müəllimlərinə xahiş et, qoy onlar sənə XVIII əsr və xüsusən də XIX əsrin birinci yarısı müəlliflərinin əsərlərini daha çox oxutsunlar".

Yenə Sürəyyaya ünvanlanan başqa bir məktubunda işə yazırdı: "Cəza hüququ fənnini çox xoşladığımı eşitdim. Sənin bu marağın yadıma özümün otuz iki il əvvəlki meylimi saldı. Mən də o zaman Paris Hüquq Məktəbində bütün fənlərdən daha çox cəza hüququna maraq göstərirdim. Bunun səbəbi, bilirsənmi nədir? Cəza hüququ fəlsəfə ilə, maddiyyatdan daha çox mənaiviyyatla bağlıdır. Lakin cəza nəzəriyyələrini daha yaxşı başa düşmək üçün fəlsəfə ilə, mənaiviyyat və iqtisadiyyatla məşğul olmaq lazımdır. Bu səbəbdən hüquq fakültəsinin dərslərinə davam etməklə bərabər, ədəbiyyat fakültəsindəki dərslərə də ikinci bir ixtisas kimi getməyi yaddan çıxarma.

Ah, bu zamanlarda sizin yanımızda olmağı nə qədər istədim!..."

¹ Kamal bəy (?-1919) - Osmanlı bürokrati, Yozqatın Boğazlıyan ilçəsinin qaimməqamı. Kürd Mustafa Paşa məhkəməsinin qərarı ilə ermənilərlə qeyri-insani davranışına görə İstanbul Bəyazid meydanında xalqın gözü qarşısında dar ağacından asılmışdı. TBMM hökuməti özünün 14 oktyabr 1922-ci il tarixli qərarı ilə Kamal bəyi "milli şəhid" elan etmişdi.

Davamı gələn sayımızda

Tərcümə edən:
Vilayət QULİYEV, professor

Qurban bayramının tarixi

Qurban, bəşəriyyətin inanc sistemində ən qədim və ali rituallardan biri hesab edilir. Bəşəriyyət var olanndan insan dünyagörüşü üç böyük mərhələdən keçib: mifik, dini və elmi. Qurban ayınınin mifik dünyagörüşündən dini inanc sistemində keçməsi onun dəyərini daha da artırır.

Dini dünyagörüşündə qurbankəsmə mərasimi İslamdan da əvvəl mövcud olub. Lakin o vaxtlar bu mərasim günahdan təmizlənmək, primitiv dünyagörüşünə əsaslanaraq, guya qəzəblənmiş tanrıların könlünü almaq üçün həyata keçirilirdi.

Qədim Şərqdə, eradan əvvəlki dövrün Avropasında, həmçinin hindu qəbilələrində də bu ayın böyük miqyasda həyata keçirilib. Amma, çox təəssüf ki, hər zaman da insanlar qurban verilməmiş. Yalnız təkallahlı dinlərdə – Yəhudilik, Xristianlıq və İslamda insanın qurban verilməsi qadağan edilmiş.

Dində qurbankəsmə ayını İbrahim Peyğəmbərin həyatında baş verən əhvalatdan sonra yaranıb. Yuxuda Allah İbrahim peyğəmbərə onun Allaha imanını, etiqadını yoxlamaq üçün oğlu İsmayılı qurban verməyi əmr edir. İbrahim əsl etiqad sahibi kimi tərəddüd belə etmədən Allahın əmrini yerinə yetirməyə hazır olur. İsmayılın özü də atasının və ən əsası İlahi iradının əksinə getməyərək qurban olmağa razılaşır. Bu haqda Quranda yazılır:

“O, yüyürüb quramaq (atasına kömək edə bilmək) çağına çatdıqda dedi: “Oğlum! Yuxuda gördüm ki, səni qurban kəsirəm. Gör nə fikirləşirsən!” O dedi: “Atacan! Sənə nə əmr olunursa, onu da et. İnşallah, mənim səbirlilərdən olduğumu görəcəksən!”

Onların hər ikisi təslim olduğu və üzüstə yerə yıxıldığı zaman Biz ona belə xitab etdik: “Ey İbrahim! Artıq sən rəyanın düzgünlüyünü təsdiq etdin!” Biz yaxşı iş görənləri belə mükafatlandırırıq. Şübhəsiz ki, bu, açıq-aydın bir imtahan idi. Biz ona böyük bir qurbanlıq əvəz verdik. Sonradan gələnlər arasında onun üçün (yaxşı ad, gözəl xatirə) qoyduq.

İbrahimə salam olsun! Həqiqətən, Biz yaxşı əməl sahiblərini belə mafatlandırırıq! Şübhəsiz ki, o, Bizim mömin bəndlərimizdən idi!” (Saffat surəsi, 102-111-ci ayələr)

Üç səmavi dinin – Yəhudilik, Xristianlıq və İslamın hər birində müxtəlif formada qurbanlıq mövcuddur. Lakin İslamda bu ayın xüsusi mahiyyət və əhəmiyyət kəsb edir. Onun əsasında Allaha sonsuz sevgi, Onun qüdrətinə dərin inam və iman işığı durur.

İslamda insanları halallığa, paklığa səsləyən Qurban bayramının çox maraqlı tarixi və şərtləri var. Bütün dinlərdə icra edilən qurban İslamda hicrətin ikinci ilində əmr edilib. İslama görə, qurban “Allaha yaxınlaşdırma” mənasını ifadə edir. İbrani dilində isə “gorban”, yəni, Allah rızası üçün verilən pay anlamında işlədilir.

Fəlsəfəsi, mahiyyəti

Dini rəvayətlərə görə, İbrahim peyğəmbər Allahdan əmr alan kimi, buyruğu yerinə yetirmək üçün Mina dağına gedir. Əvvəlcə qarşısını şeytan kəsir və düz üç dəfə ona mane olmaq istəyir. İbrahimi bu işdən yandırmamağa çalışır. İbrahim peyğəmbər isə hər dəfə daş atmaqla şeytanı özündən uzaqlaşdırır. Qeyd edək ki, Həcc mərasimində şeytana daşatma ayını da buradan götürülüb. Uzun illər övlad həsrətində olan İbrahim Allahın ona sonradan bəxş etdiyi oğlu İsmayılın boynuna düşüncədən bıçağı dayayır. İki bıçaq iki dəfə İsmayılın boynunu kəsmir. Üçüncüdə isə Allahın vəhy mələyi olan Cəbrayıldan səda gəlir və səmədan İsmayılın – insan övladının ölümünə son qoyan qoç endirilir. İslam hədislərinə əsasən, o qoç düz 40 il cənnət cəmənlərində otarılmış və həmin gün üçün hazırlanmışdı. İbrahimi İsmayılın Allaha etiqad sınağından üzünə çıxmağı insanlıq tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoydu. Cəbrayılın endirdiyi qoç, əslində kosmik nizamın, İlahi ahəngin var oluşunun bir növ təminatı idi. Həmin qoçu insan övladının adına göndərilən səma razılığı, İlahi təşəkkür kimi də anlamaq gərəkdir. Qoç – mahiyyətində razılıq, etibar, etiqada qarşılıqlı təşəkkür olan kosmik ismarıcın maddiləşmiş formasıdır. İslam dünyası artıq əsrlərdə ki, həmin ismarıcın göylərdən insana çatdığı günü, həmin günün müqəddəsliyini qeyd edir.

Qurban bayramlarında kəsilən heyvanlar, paylanılan ətlər məsələnin yalnız zahiri yönüdür ki, Qurbanın əsas fəlsəfəsini, mahiyyətini anlamaq üçün yalnız onları görmək kifayət etmir. Qurban bayramı ilk dəfə olaraq insanla Ali İlahi Energetika arasında olan səddi aradan qaldırır. O enerji səmədan insan ruhuna – İbrahim qəlbinə, İsmayılın gözlərinə axır. İbrahim qəlbi yenidən dirilir, İsmayılın gözləri işıqlanır. Ata oğlunu qucaqlayaraq höknürtü ilə ağlayır. Bu, əslində sevincin, İlahi tərəfindən razılıq qazanma səbəbindən yaranan xoşbəxtliyin acizə ifadəsidir. Kosmik bənd aradan qalxır – İlahi razılığın maddiləşmiş forması olan heyvan insan oğlunu – bəşəriyyətin əsrəfini xilas edir.

Qurban bayramının mahiyyəti

**Səməvi
razılığın təsdiqi
və təzahürü**

Hər il keçirilən Qurban bayramı, bu zaman insanlar tərəfindən müqəddəs niyyətlərlə kəsilən 4 növ heyvan – qoç, keçi, cöngə və dəvə İslam coğrafiyasını müqəddəslik dumanına bürüyür.

Azərbaycanda Qurban bayramı

Qurban bayramı gizli çalarları, mahiyyəti ilə hər zaman Azərbaycanda da böyük sevgi ilə keçirilib. Təbii ki, orta əsrlərdən bu yana Qurban bayramı Azərbaycanda hər zaman qeyd edilib. Azərbaycanın yerləşdiyi coğrafiya və etiqad etdiyi İslam mədəniyyəti zaman kontekstinə sığmayıb və Qurban bayramının mədəni aurası hər zaman dövlətçilik tariximizlə bir addımlayıb. Dünya müsəlmanlarının birlik və həmrəylik bayramı olan Qurban, XII əsr Şərqi İtibahında da, İslam coğrafiyasının qılıncı altında qaldığı əsrlərdə də öz aktuallığını itirməyib.

Hətta cəmi 23 ay ömür sürən Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti və ona rəhbərlik edən hökumət də Qurban bayramına biganə qalmayıb. Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin qurucularından biri olan Məhəmməd Əmin Rəsulzadə “İqbal” qəzetinin 1914-cü il sayında “Qurban münasibətilə” başlıqlı məqalə yazıb. Həmin məqalədə Rəsulzadənin Qurban bayramına, onun dərinliyində yatan birlik fəlsəfəsinə münasibəti ümumən dövlətçiliyin mədəni ideologiyaya olan rəğbətini özündə əks etdirir: “İstə 1500 sənədən bəri İbrahim, İsmayıl və Həccərin o sədaqətkarənə və fədakarənə hərəkatlərinin yadigarı olaraq müsəlmanlar hər il milyonlarca heyvan kəsməklə, bu hadisəni yad edirlər”.

Daha sonra isə 70 il sovet tərkibində qalan Azərbaycan yəni də Qurban bayramına biganə münasibət bəsləmir. Doğrudur, mövcud rejimin müəyyən qadagaları olub ki, bu, artıq başqa söhbətin mövzudur. Əsas məsələ budur ki, müstəqillik qazanıldıqdan sonra dövlətin də dəstəyi ilə Qurban bayramı daha mütəşəkkil qeyd olunmağa başlandı.

1994-cü ilin yazının ağır siyasi mənzərəsi, yəqin ki, hamının yadındadır. Müharibədən təzə çıxan dövlət öz iqtisadiyyatını yenidən qurmağa, özünü dünya çapında yenidən təsdiq etməyə can atır. Çox təəssüf ki, bəzi daxili və xarici qüvvələr buna qarşı çıxır. Amma bu qədər çətinliyin içində Azərbaycanın o vaxtkı prezidenti, Ümummilli lider Heydər Əliyev mayın 21-də - Qurban bayramında Bibiheybət məscidinə gedərək, xalqı Qurban bayramı münasibətilə təbrik edir. Bu fakt özündə çox böyük missiyanı ehtiva etdi. Milli dövlətçilik ənənəsi mədəni, ilahi qatlarla daha da gücləndi. H.Əliyevin Qurban bayramı münasibətilə xalqı təbrik etməsi və bayramın keçirilməsi üçün göstərdiyi dəstək Azərbaycanın gələcək ideoloji prinsiplərinin eskizlərini cızdı.

Heydər Əliyev o zaman qeyd etdi ki, Qurban bayramını Azərbaycan xalqı ağır vəziyyətdə keçirir. Xalqımız təcavüzkərlər tərəfindən müharibəyə cəlb olunub. Qəhrəman oğullarımız torpaqlarımızı qorumaq uğrunda şəhid olurlar. Biz doğma torpaqlarımızı müdafiə edəcəkdir, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin edəcəkdir, milli, dini ənənələrimizin hamısını bərpa edəcəyik. Xalqımız bundan sonra ulu babaların yolu ilə, Həzrəti Məhəmməd peyğəmbərin qoyduğu yol ilə gedəcək və xoşbəxt gələcəyə çatacaqdır.

Xoşbəxt gələcək düsturunun tərkibində mədəni dirçəliş kodeksinin də olması xalqı yenidən öz ruhi yaddaşına qaytarmaq məqsədi güdüdü. Əsl xoşbəxtlik də məhz bunda idi: xalqın özünün ruhi yaddaşına qayıtması, Qurban bayramına sırası şəriət hökmləri ilə deyil, bu cür ideoloji, mədəni rakursdan yanaşılması Azərbaycanda ruhi dirçəlişin ilk rüseymlərini yaratdı.

Qurban bayramına olan bu münasibət bu gün də yüksək səviyyədə davam edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev digər dövlət və dini bayramları kimi, Qurban bayramının da xalq tərəfindən lazımı şəkildə qeyd olunmasına böyük önəm verir. Qurban bayramı münasibəti ilə xalqı təbrik edən Prezident bu mərasimin mədəniyyət tariximizdə önəmli yer tutduğunu qeyd edir. Hər il Qurban bayramı ərəfəsində iki gün qeyri-ış gününün elan edilməsi də Prezident İlham Əliyevin adı ilə bağlıdır. Belə ki, bayramı birinci gün qeyd edə bilməyən, ikinci gün bu çatışmazlığı aradan qaldırmaq imkanı qazanır. Eynilə dini mənbələrdə də Qurbanın qeyd olunması bu mexanizmə əsaslanır.

“Yeniyyə can atan Azərbaycan qadını”nın obrazını yaratmaq “Azərbaycın sonrakı işinin - “Almas” (1936) filminin də başlıca məqsədi idi. Film haqqında C.Cabbarlının yaradıcılığını araşdıranda söhbət açdıqımızdan, burada yalnız filmin təbliğat-təşviqat xüsusiyyətlərini qeyd etmək istərdik. Yenicə təhsilini bitirmiş Almasın “müəllimlik etmək üçün kəndə gəlməsi, burada yeniyyə qabağını alan qara qüvvələrlə ölüm-dirim mübarizəsinə girişməsi və sadə adamların köməyi ilə bu mübarizədən qalib çıxması” süjetin basmaqəlibliyindən xəbər versə də, C.Cabbarlı M.Mikayılovdan fərqli olaraq, kəskin dramaturji konflikt yaratmağa, obrazların xarakter cizgilərini ustalıqla açmağa nail ola bilib. “Azərbaycan qadınına sosializm quruculuğuna cəlb etmək, onun mədəni səviyyəsini artırmaq, köhnəməli adət və ənənələrin təsirindən xilas etmək məqsədi güdən” bu filmlərin başlıca funksiyalarından biri də geniş tamaşaçı kütləsini təbriyə etmək, onların zövqünü formalaşdırmaq idi.

Filmin çəkiliş prosesi haqqında məlumat verən mətbuat materiallarında da mövzudan gələn başlıca vəzifələr aydın görünür. Müəlliflər A.Quliyev və Q.Braginskiyin paviyon çəkilişlərindən, onların rəhbərliyi altında Dədəgünəşə gələn ekspedisiyanın fəaliyyətindən, “Almas” filminin əsasının Şamaxı kolxozçularının sosializm kəndi uğrunda mübarizəsi əsasları ilə uyğunlaşdırılmasından (“Kommunist”, 1935, 22 avqust, №193 (4519)) yazırlar. “Azərbaycın trestinin direktoru İ.Dubinski “Filmi necə hazırladıq” məqaləsində “C.Cabbarlının ölümü ilə filmin müvəqqəti dayandırılmasından sonra istehsalata buraxıldığından, filmin rejissorları, operatorları Frolov və İsmayılov, rəssam Aden, aktyorlar və yardımçı heyətin böyük bir kino əsəri yaratmaq üzərində çalışan vahid bir kollektiv olduğunu” qeyd edir. Film

qurtarandan sonra “Azərbaycın trestini bu ekran əsərinin səsləndirilməsilə bağlı SSRİ XKS yanında Baş Kinematografiya İdarəsinə müraciət etdi. Moskvadan icazə alınsa da, filmi tamamilə səsləndirmək texniki bazanın zəifliyi üzündən mümkün olmadı, ona görə də yalnız musiqinin yazılması ilə kifayətlənməli oldular. Bəstəkarlar Niyazi və Z.Hacıbəyovun yazdığı Azərbaycanın zəngin musiqi folkloru əsasında qurulmuş musiqi, pilyonkaya səs operatoru İ.Ozerski tərəfindən yüksək səviyyədə köçürüldü. “Sinf düşmənlə ağır mübarizədə özü üçün yaxşı həyat hüququ qazanan Azərbaycan kəndlilərinin ilk kollektivləşmə illərindəki həyatını” əks etdirən “Almas” filmi (“Kommunist”, 1936, 24 dekabr, № 296 (4992)) öz missiyasına görə 30-cu illərin tipik ekran əsəri idi.

Araşdırıcı N.Mehdiyeva “Almas” filmi ilk Azərbaycan səsli kinosu hesab edir. Amma kinoşünas A.Kazımzadənin haqlı olaraq yazdığı kimi, bu ekran əsərini səsli saymaq olmaz. Çünki film iki variantda hazırlanmışdı: birinci variant tam səsiz idi, ikinci variantda isə Niyazi və Z.Hacıbəyovun musiqisindən istifadə edilmişdi. İkinci variantda da aktyorlar danışırlar. Ona görə də bu lenti səsli saymaq düzgün deyil.

Azərbaycan səsiz kinosunun 1935-ci ildə istehsalata buraxılmış son ekran işi “Məhəbbət oyunu” filmi oldu. Görkəmli sənətkarımız A.M.Şərifzadənin V.Koçetovun iştirakı ilə quruluş verdiyi bu lent də təbliğat-təşviqat xarakteri daşıyır, insanın əməyə münasibətini, məhəbbətin adamı dəyişdirdiyini ifadə edirdi. Amma A.Popov və R.Xaçumyanın qurduğu süjetin bayağılığı, sxematikliyi və bəsitliyi, hətta bu ifadəni də gerçəkləşdirməyə imkan verməmişdi. Quruluşçu-operator B.Pumpyanskiyin, quruluşçu-rəssamlar V.Aden və G.Əliyevin, qrim rəssamı G.Parişavlinin peşəkar işi ekranda duyulmurdu.

Səssizlikdən

SƏSƏ

Aktyorların – İ.Əfəndiyevin (Səttar), M.Şamaxılovun (Kərim), L.Raytşixin (Onegin), A.Lodzinin (Şinkin), M.Əliyevin (VVAQ müdiri), M.Şərifova, İ.Oruczadə, T.Qornikin, V.Koçetovun (Petka), Ş.Şərifzadənin (Leyla) ifası obraz yaratmaqdan çox, oyunbazlığı xatırladırdı.

Filmin ssenarisi yetərincə naşı süjet əsasında yazılmışdı: tənəblər, səliqəsiz və bacarıqsız Səttar çilingər Leylanı sevir. Leyla isə Kərimə meyl göstərir. Kərim Leyladan xahiş edir ki, Səttara meyl göstərsin, onun qayğıya daha çox ehtiyacı var, bəlkə, bununla onda əməyə məhəbbət hissini artırabilir. Leyla bunu oyun hesab edib razı olur və “məhəbbət oyununa” girir. Nəticədə Səttar dəyişir, işgüzar və səliqəli olur, Leylanın tələbi ilə sürüclüyü öyrənir, yoldaşlarının rəğbətini qazanır. Kərimlə Səttar imtahan verib, məktəbə daxil olurlar. Kərim Leyla ilə evlənmək üçün Səttarla birgə VVAQ şöbəsinə gedir. Burada Leyla Kərimə yox, Səttara əvəz etmək fikrində olduğunu bildirir.

A.M.Şərifzadə ssenaridən gələn bayağılığı, sxematikliyi və bəsitliyi ayrı-ayrı epizodlarda tapdığı kadrlarla aradan qaldırmağa çalışsa da, buna müvəffəq olmamışdı. Nəticədə səsiz kinomuzun və A.M.Şərifzadənin son ekran əsəri uğursuzluqdan yaxa qurtara bilmədi.

Ekranlara buraxılan film mətbuatın və tamaşaçıların mənfi rəyini aldı. Həmin rəylərdən biri belə idi: “Mayın 20-dən “Azərbaycın”ın “Məhəbbət oyunu” filminin Leninqrad kinoteatrlarında göstərilməsi başlamışdır. Leninqrad mətbuatı film haqqında ictimaiyyətin fikrini ifadə edib, haqlı olaraq filmi tənqid etmiş və ona mənfi rəy vermişdir. “Krasnaya qəzeta” film haqqında belə yazmışdı: ““Məhəbbət oyunu” komediya adlandırılmışdır. Lakin burada gülməli heç bir şey yoxdur. Bu “Məhəbbət oyunu”nda mənalı bir şey tapmaq çətindir. Bu filmdəki qəhrəmanların boş-boşuna veyillənməsi şura tamaşaçısında təəccübdən başqa bir şey oyada bilməz.

Leninqrad vilayət həmkarları şurasının filmlərə baxan plenumu bu filmi müzakirə edərkən, “Azərbaycın” məktub göndərməyi qərara almışdır” (“Ədəbiyyat qəzeti”, 1936, 18 iyun).

Bütün bunlarla yanaşı,

Azərbaycan kinosu son ekran əsərlərindən biri kimi, tamamilə yeni bir janr olan multiplikasiya sahəsində də öz imkanlarını sınaqdan keçirmişdi. 1935-ci ildə görkəmli yazıçı Abdulla Şaiqin yazdığı nağılın süjeti üzrə “Oyunçu bağalar” (“Rəqs edən bağa”) adlı qısametrajlı film çəkilmişdi.

Rejissorlar A.Popov və Q.Salamzadənin, operator M.Dadaşovun lentə aldıkları bu ekran əsəri quraşdırılmış səhnələrdən, multiplikasiya kadrlarından ibarət idi.

Azərbaycan multiplikasiyasının başlanğıcı hesab edilən “Oyunçu bağalar” lenti “Azərbaycın” üçün də texnoloji cəhətdən yeni idi. Filmin nüsxəsi arxivdə saxlanmadığından, mövzunun ekran həllinin səviyyəsi haqqında fikir yürütmək mümkün deyil.

Beləliklə, Azərbaycan səsiz kinosunun son filmləri ölkənin və respublikanın siyasi-ideoloji rəhbərliyinin həyata keçirdiyi xəttə uyğun olaraq, təbliğat-təşviqat funksiyasını həyata keçirirdi. Bu dövrdə istehsal olunmuş “Lətif”, “İsmət” və “Almas” filmləri ideoloji-siyasi məqsəddən əlavə, milli kino kadrlarının sınaqdan çıxarılması, “26 komissar” lenti isə yaradıcı əməkdaşlıq cəhətdən daha çox diqqəti çəkir.

Nəriman ƏBDÜLRƏHMANLI

Payız havası

Uzun, isti, bürkülü və bezdirici avqustdan sonra payız havası özünü göstərdi, usanmış duyğular, elə bil sərin külək və yağışla cana gəldi...

Yəqin ki, bu ilin yayını çox xatırlayacağıq: şəxsən mənim yaşadığım illərdə payız havasından ötrü bu qədər darıxdığım yadıma gəlmir...

Ümumiyyətlə payız – xatirələr fəslidi: bu dünyada az-çox yaşayanlar yaylaqdan, yaxud istirahətdən qayıtdıqlarını, ilk dəfə məktəbə getdiklərini, ali məktəbə qədəm qoyduqlarını, əmək fəaliyyətinə başladıklarını, ailə qurduqlarını... payız duyğularının havasında xatırlayırlar. Yaxın keçmişdən ağsaqqallarımız, ağbırəklərimiz əksər vaxtlarda xeyir işləri payıza saxlayardılar. Payız arzuların gerçəkləşdiyi, çəkilən zəhmətin bəhrə verdiyi, yeni və sanballı işlərə xeyir-dua verildiyi fəsilidir.

Payız təkcə çöllərin, bağların, bostanların... bəri-bərəkətli yadda qalır. Dönüb tarixin səhifələrinə göz gəzdirsən, görürsən ki, elə ən əlamətdar hadisələrin xeyli hissəsi payızın payına düşür. 98 il əvvəl müstəqillik əldə etməmiş Azərbaycanın parlamenti payızın ilk günlərində - sentyabrın 7-də açılıb; Nuru Paşanın komandanlığı altında Qafqaz İslam Ordusu məmləkətimizin paytaxtı Bakını bir həftə sonra - sentyabrın 15-də azad edərək öz sahibinə qaytarıb; Azərbaycan mədəniyyətinin iki nəhəng siması – Üzeyir bəy Hacıbəyli və Müslüm Maqomayev sentyabrın 18-də dünyaya göz açıblar; oktyabrın 18-də Azərbaycan ikinci dəfə öz müstəqilliyinə qovuşub, dünya dövlətləri birliyinin bərabərhüquqlu üzvünə çevrilib. Bu sadalamanı yenə də uzatmaq olar...

Fəsilərdən yaza və payıza daha çox şeirlər və mahnılar həsr edildiyinin də, mənə, bir mənəsi var: yaz – doğum, dünyaya gəlmək, pöhrələyib boy atmaq, payız – yetkinlik, bar vermək, əməyinin nəticəsinə görmək fəslidir. Elə bil, payızda tökülən yarpaqlar insana ömrün axarını və mənasını xatırladır: doğulan, bir gün dünyadan köçəcək, amma torpağın üstü boş qalmayacaq, yeni pöhrələr cücərəcək, ağaclar yarpaqlayacaq, bar gətirəcək – beləcə həyat davam eləyəcək.

Payız məndən ötrü həm də yazı-pozuyla məşğul olmaq ayıdır: xatırladığım qədər araya-ərsəyə gətirdiyim 6 kitabın hamısını payız aylarında, yağış mövsümü başlayanda qələmə almışam. Elə bil payız məndən ötrü bəy-nimdekiləri kağıza köçürmək, o biri fəsillərin sıxıntısından qurtarmaq, beləcə, boşalıb yüngülləşmək üçün İlahi nəfəsləndi. Bədii yazılardakı payız havasının, yağışlı epizodların, xəzan səhnələrinin çoxluğu da, güman ki, bununla bağlıdır.

Bir də payız meşəsinin vurğunuyam. Yarpaqların o ağlagəlməz rənglərini görmək, xəzəlləri ayaqlaya-ayaqlaya meşə ciğrində gəzmək, rastına çıxan giləmeyvələrdən dadmaq, hələ yayın hərərətini az-çox saxlayan torpağın üstünə uzanıb səməyə tamaşa etmək – bütün bunlar məndən ötrü idilliyə deyil, daha çox həyatın mahiyyətinə varmaqdır. Bir neçə il əvvəl payızın ortalarında qələm dostum Nurafizlə Masallı və Yardımlı arasındakı payız meşəsinin gözəlliyindən necə təsirləndiyimizi, xeyli dayanıb o mənzərəni yaddaşımıza və ruhumuza həkk etməyə çalışdığımızı hələ də unuda bilmirəm...

Payız havası özünü göstərdi. Təki hamı üçün düşərlə olsun!..

Sözə, bədii mətnlərə tarixin bütün dövrlərində ehtiyac olub. Söz – zamanın biləyindən yapışan, onun nəbzini yoxlayan bir təbib olub həmişə. Gərdisin əli hər yerdən üzüləndə, dünya qələmin gücünə, bədii sözə söykənib. Bunu zaman-zaman sınaqlardan keçən ədəbiyyatımız da təsdiqləyir. Təəssüf ki, yazılan gözəl əsərlərlə yanaşı, bu günün mənzərəsi fonunda yaşanan xəstəlik bir söz bumuna da şahid oluruq. Bu, əsl sözə qiymət verən oxucularda bir xəyal qırıqlığı yaradır. Ədəbi mühitdə yaşayanlar, məsələn, yaşından, təcrübəsindən, istedadından asılı olmayaraq, romançılığa aludə olmağın bu gün bir dəb halını alması, nəticədə sözün urvatdan düşməsi ədəbiyyatsevərləri məyus edir. Belədə yazarlarımızın zamanın dolanbaclarından keçib gəlmiş əsərlərinə bir daha üz tutmağa dərin ehtiyac duyulur. Bu baxımdan, dəyərli ədəbi nümunələrdən örnəklər verməyi planlaşdırmışıq. Beləliklə, Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Süleyman Rüstəmin Güney Azərbaycanla bağlı şeirləri ilə missiyamızı davam etdiririk.

Süleyman Rüstəm

Bu yol Təbrizimə aparır məni, Bu yolda kəsəyə-daşa baxmıram

Təbrizim

Baxdıqca hüsnünə doymayır gözüüm,
Təbrizim, Təbrizim, gözəl Təbrizim!

Qoymaram yadları girsin qoynuna,
İzn ver qolumu salım boynuna!
Sənin bayramına, sənin toyuna
Dili bir, qanı bir qardaşım gəlib,
Dərdinə aşına sirdaşım gəlib.

Sən çıxdın qarşıma duzla, çövrəklə,
Bağından dərdiyn güllə, çiçəklə,
İkiyə bölünməz saf bir ürəklə,
Təbrizim, Təbrizim, aman Təbrizim,
Yox olsun başından duman, Təbrizim!

Qədrini ayrılıq çəkənlər bilər,
Hicranda göz yaşıtı tökənlər bilər,
Ömrünə qaranlıq çökənlər bilər,
Bağından gül-çiçək dərdim, Təbrizim,
Yenə təzələndi dərdim, Təbrizim!

Nə qəşəngdir yol boyunca söyüdlər,
Söyüdlərin kölgəsində igidlər
Babalardan dinləyənlər öyüdlər,
Coşur damarlarda qanı, Təbrizim,
Yoxdur bu mərdlərin sanı, Təbrizim!

Ağlasan ağlaram, gülsən gülərəm,
Yaşasan yaşaram, ölsən ölərəm,
Varımı səninlə yarı bölərəm,
Gəl bir də üzündən öpüm, Təbrizim!
Başına gül-çiçək səpim, Təbrizim!

Nədir o mənalı, dərin baxışlar?
Nədir gözlərindən yağan yağışlar?
Nədir qəlbindəki payızlar, qışlar?
Yetimək boynunu burma, Təbrizim!
Mələl-mələl baxıb durma, Təbrizim!

Sənin çiçəyinə, gülinə qurban!
Mənə qardaş deyən dilinə qurban!
Vətəninə qurban, elinə qurban!
Baxdıqca hüsnünə doymayır gözüüm,
Təbrizim, Təbrizim, gözəl Təbrizim!

Köçən deyiləm

Qoy acəl bilsin ki, vəslin bağından,
Gül-çiçək dərməmiş keçən deyiləm.
O taylı dilbəri özümtək azad,
Bəxtiyar görməmiş, köçən deyiləm.

Sinəmdə bir dərya sözüüm var yenə,
Olümdən, acəldən deməyin mənə.
Süleyman Rüstəməm, xalqa, Vətənə
Borcumu verməmiş, köçən deyiləm!

Yasin əvəzinə

Ürəyimim yaxımları, eşidin,
Diləyimim yaxımları, eşidin:
İllər yaman artırır bu yaşımı.
Ya tez, ya gec yerə qoysam başımı,
Nə ağlayım, nə də feryad qoparım,
Vədinizə əməl edin, nəhayət,
Məni Araz sahilinə aparın.
İllərdir ki, qəlbimdədir bu həsrət.
Məzarımı o torpaqda qazdırın,
Göz yaşımından yaratmışam bu çayı.
Məni üzü Təbriz sarı basdırın,
Qibləm olsun Arazımın o tayı,
Ancaq, yalnız birca bunu etməyin,
Gözlərimin qapağını örtməyin.
Üfüqlərdən çəkilərkən sis, duman,
Bəlkə, bir də qara torpaq altından –
Vüsal günü qardaşımı görüm mən.
Qardaşımı, sirdaşımı görüm mən.
Mənim əzizlərim, mənim dostlarım,
Elə bilməyin ki, köçüb gedirəm.
Yarıya çatıbdır ömür baharım,
Bir də xahişimi təkrar edirəm:
Vaxtında dünyadan köçdüyüm gündə,
Tutsun tabutumdan o taylı əllər.
Yasin əvəzinə qəbrim üstündə,
Bir vüsal məhəməsi oxusun ellər!

Həyatdır mahnı

Oxucum, ömürlük şair gözümdə
Məhəbbətdir mahnı, həyatdır mahnı.
Haqlıdan haqlıyam mən bu sözümdə,
Qanadsızlara da qanadır mahnı.

Həyat yollarında, mənə, hamıya
Su, hava, çörəktək gərəkdir mahnı.
Vətən torpağına can verənlərə
Ən ağır cəbhədə köməkdir mahnı.

Yazıram, pozuram, illər uzunu,
Canım, ciyərimdir, qanımdır mahnum,
Onsuz bir günüm də olmayıb mənim,
Ömürlük adımdır, sanımdır mahnum.

Quduz, qara yellər heçdir onunçün,
Sərhədləri aşan sözümdür mahnı.
Tikanlı məftillər heçdir onunçün,
Haraylara qoşan özümdür mahnı.

Təbrizli analar

Mən təbrizli analara bələdəm,
Fəxrimdirdir bu əziz, qoçaq analar.
Körpəsinin beşiyinin başında,
Sübhə qədər qalar oyaq analar.

Məhəbbəti çiçəklənər ilk gündən,
Zərrə bezməz öz analıq yükündən.
Balasına namərdliyi kökündən
Saf südüylə edər yasaq analar.

Hər kəlməsi, hər sözü gül qoxuyar,
Laylasını diləklərdən toxuyar.
Ürəklərdən keçənləri oxuyar
Kitab kimi vərəq-vərəq analar.

Xata çıxsa övladının əlindən.
İnsanlara ziyan dəysə dilindən,
Üz döndərsə vətəmindən, elindən
Kandarına basmaz ayaq analar.

Ta əzəldən dar günündə ellərin,
Qarşısına sına gərər sellərin.
Nəfəsini kəsər qara yellərin,
Dayaqlara olar dayağ analar.

Qan axarkən Təbrizdə su yerinə,
Döyüslərdə ürək verər ərinə.
Nalə çəkib, şəhidlərin qəbrinə
Güllər səpər qucaq-qucaq analar!

Öz gülüstanım

Özgə torpağına göz dikməmişəm,
Mənə kifayətdir öz gülüstanım.
Yolunda hazıram candan keçməyə
Vətəndir, Vətəndir şöhrətim, şanıım.

Qardaş, xəbərdaram güzəranından,
Gülləri yad dərən gülüstanından.
Canım canımdandır, qanıım qanımdan,
Yox, dözə bilməyir buna vicdanım.

Qəm-qüssə çəkməzdim, bəlkə də, bunca,
Təbrizi görsəydim bir də doyunca.
Vüsal həsrətilə Araz boyunca,
Yolları yollara yamayan canım!

Mənim muştuluğum

Bəxtiyar Vahəbzadəyə

Çoxdandır şad xəbər gəlmir o taydan,
Bağrıma dağ çəkib ayrılıq mənim.
Haçandır bir nəfər gəlmir o taydan,
Başuma daş töküüb ayrılıq mənim.

İllərdir bu Araz qırağında mən,
Qardaş sorağında gözən olmuşam.
Vahid vətən, millət fərağında mən
Dözülməz dərdlərə dözən olmuşam.

Mənə sözarası "Şair, bir belə
Yazmaqdan nə çıxar", deyənlər də var.
Orda zindandır ilk bahar belə,
El mənə, yazmasam, lənət yağdırar.

Yağdırır, yağdırır, necə yağdırmaz,
Bu qızıl qələmi o verib mənə,
Vicdanım əmr edir, şairim, yaz, yaz.
Hələ az yazmışam, durma, yaz yenə.

Gedirəm yenə də vüsalə doğru,
Tənələr yağsa da biganələrdən.
Bilirəm, əzimdə doğruyam,
doğru,
Xəyalım uzaqdır əfsanələrdən.

Deyirəm, ey vüsal, hardasan, harda?
Gedirəm, gedirəm, qalsam da darda.
Dilbilməz tufanda, boranda qarda
"Geriyə dön " deyən qışa baxmıram.

Yoldayam, yoldayam, yoldayam yenə,
Qoy öyüd verməsin qansızlar mənə.
Önünə çıxsa da min qanlı səhnə,
Gözlərimi tutan yaşa baxmıram.

Əhdimə vəfalı bir insanam mən,
Doğma qardaşımdan nigaranam mən,
Uzun yollar yoran Süleymanam mən,
Qar kimi ağaran başa baxmıram.

Vəfalı qalib

Yenə könlüm quşu xəyala dalıb,
Başımın üstünü dumanlar alıb.

Yarı yolda Araz kəsib yolumu,
Məni min dərdə, min bəlaya salıb.

Sevgilimdən uzaq düşüb könlüm,
Bilsin aləm, qanıım yaman qaralıb.

Gecələr yatmıram sabaha qədər,
Məni aqrəbmi, ya ilanımı çalıb!

Qan çəkib yol çəkən gözüüm, heyhat,
Uzun illər ötüb, yaşım çoxalıb.

Xeyli var ki, vüsal küsüb mənədən,
Mənə bir ayrılıq vəfalı qalib.

Deyilmi?

Durnalar, siz deyən, qan qardaşlarım
Gəlib dərd əlindən zara, deyilmi?
Odlar torpağının ürək parçası
Arazın o tayı, ora deyilmi?

İnsanlar göz açmır əlindən yasın,
Gülləri qaradır baharın, yazın.
Qoca ər evinə satılan qızın,
Örtüyü güniütək qara deyilmi?

Süleyman, bağlısan o doğma yerə,
Vətənim deyirsən gündə min kərə.
Təbriz gözəldənən sənə xatirə,
Bağrında sızlayan yara deyilmi?!

Bir anlıq həyəcan

Sevgilim, həyatla vida çağımnda
Borcunu yerinə yetirməyə gəl.
Gəl, ötən günlərin xatiratını,
Gəlişinlə cana gətirməyə gəl!

Gəl, başıbəlalı Təbrizdən danış,
Ürəyi yaralı Təbrizdən danış,
Səngərli, qalalı Təbrizdən danış,
Vüsal çiçəkləri bitirməyə gəl.

Uzaqda olsan da yanımdan mənim,
Qanıım ayrı deyil qanıımdan mənim,
Canıma yaxımsan canımdan mənim –
Ölsəm, məni yerdən götürməyə gəl.

Ömrümün dünəndə qaldı baharı.
Mənim xoş günümdə gəlmədin, bəri
Qırış məftilləri, udub yolları,
Məni son mənzilə ötürməyə gəl!

Vüsal həsrəti

Vüsal həsrətilə yanırım yenə,
Yoxdur əzəl gündən hicranla aram.
Şeirimlə, mahnumla çəkərək nəzə,
Hicran cəhəsinə mən gərək yaram.

Ey nisgilli bacım, dərdli qardaşım,
Savalan sayağı ağardı başım.
Bu tayda gülsəndir torpağım, daşım,
Sizsiz ola bilməz ürəyim aram.

Qəflətdən oyanmış görürəm sizi,
Dağ kimi dayanmış görürəm sizi,
Al qana boyanmış görürəm sizi,
Dərdiniz dərdimdirdir, yaranız yaram.

Halı cəlladların yamandır, yaman,
Yoxalır könlük, dəyişir zaman.
Süleyman Rüstəməm, eşitsin cahən:
Sizə havadaram nə qədər varam!

Yaşa baxmıram...

Yaş məni haqlayıb, deyir ki, dayan,
Yox, yox, mən bu yolda yaşa baxmıram!
Bu yol Təbrizimə aparır məni,
Bu yolda kəsəyə-daşa baxmıram.

Barbara ROQOFF (ABŞ)

Bu xalis şok idi: məni Kaliforniyadakı "Plizanton federal islah müəssisəsi"ndən Kentukkidəki "Leksinqton qadın islah müəssisəsi"nə – daim ağzınadək dustaqlarla dolu olan və öz qəddar mühiti ilə pis ad çıxartmış məşhur həbsxanaya keçirdilər. Səkkiz ay qabaq məni atamın biznesinə aid iş üzrə mühakimə edib, dəmir barmaqlıqlar arxasına göndərmişdilər.

Lap uşaq çağlarımdan atam məni həmişə qorxu-hürkü içində saxlayır, başıma yüz hoqqa açıb hər cür ələ salırdı – həm fiziki, həm mənəvi, həm də seksual baxımdan... və bir dəfə mənə ailə biznesində anamın yerini tutmağı təklif edəndə, az qala beşyaşlı qızçığazın sadələvh gözləri ilə ona acizənə itaətkarlıqla baxdım və əmin oldum ki, müqavimət göstərmək üçün heç bir gücüm və kömək ummağa heç bir yerim yoxdur.

Atamın iradəsinə zidd getməyi ağılıma belə gətirmirdim. Və bir neçə aydan sonra FTB-dən bizə adamlar gəlib filan-filan sənədlərdəki imzalar mənə məxsus olub-olmadığını soruşanda belə cavab verdim: "Bəli, bunlar mənim imzamdır, atamın imzası deyil". Başqa sözlə, atamın hansısa cinayətinə görə məsuliyyəti öz üzərimə götürdüm və nəticədə ciddi rejimli həbsxanaya düşdüm.

Amma həbsxanaya qədər imkan tapıb uğursuz ailələr üçün olan terapevt qrupuna yazıla bilmişdim və burada öz psixoloji uşaqlıq zədəmin müalicəsinə başlamışdım. Daimi hoq-qaların, ələsalmaların uşaq psixologiyasına necə təsir etdiyini mənə başa salmışdılar və demişdilər ki, bu hallarda baş vermiş mənəvi zədələrin bəzilərini sağaltmaq mümkündür. Terapevt qrupundakı işin sayəsində yavaş-yavaş anlamağa başladım ki, əhatə olunduğum mühitdəki hərc-mərclik mənim şüurumdakı hərc-mərcliyin inikasıdır. Ona görə də özümü dəyişdirmək qərarına gəldim – həqiqət və müdriklik dolu kitablar oxumağa, əslində kim olduğumu özümə xatırlatmaq üçün affirmasiyalar¹ yazmağa başladım. Və hər dəfə beynimdə atamın səsi uğuldayanda ki: "Sən heç zadsan, sən cılız və miskin-sən!" - mən dərhal Tanrının səsi ilə batırırdım: "Sən Mənim istəklə körpəmsən".

Həbsxanada peyda olandan sonra fikrin gücü, düşüncənin təlqini ilə öz həyatımı günbəgün, addımbaaddım dəyişdirməkdə davam edirdim. Belə ki, mənə "şey-şüylərini yığışdırmaq" əmri verildəndə, ağılıma gələn birinci o olmuşdu ki, yəqin, məni nisbətən mülayim rejimli həbsxanaya keçirirlər.

Həbsxanadan qaçışın qarşısını almaq üçün adətən mühafizəçilər dustaqlara onları nə zaman və hara köçürməyə hazırlaşdıqlarını demirlər. Amma nəyə görə əmin idim ki, şəxsən mən sərt rejimli həbsxanadan daha yumşaq şəraitli həbsxanaya keçirilməyə layiqəm, ona görə də qəfildən Leksinqton kimi bir həbsxanaya düşməyim məni əməlli-başlı şoka saldı.

Əvvəlcə mənə çox dəhşətli və qorxunc oldu, amma bunun ardınca həmin o xoşbəxt məqamlardan biri baş verdi – o məqam ki, sən Tanrının ovcunun içində olduğunu dərk edirsən. Belə ki, məni yaşıyış bölməsinə gətirdilər. Bu həbsxananın yaşayış bölmələrinə Kentukki ştatının koloritini əks etdirən məzəli adlar verilmişdi, – məsələn, "Blyuqgrass"². Lakin məni yerləşdirdikləri yer "Renessans" adlanırdı, bunun da mənası "Dirçəliş" idi. Və mən bunun Tanrı tərəfindən göndərilmiş xoş bir əlamət olduğuna inandım; əmin idim ki, məhz belədir. Yəni, ona eyham vurulurdu ki, həqiqi ruhi dirçəliş üçün hələ çox dərslər almalıyam.

Ertəsi gün təmir-inşaat briqadasındakı iş yerinə təyinat aldım. Biz döşəmələri sürtüb parıldadır, divar kağızları yapışdırır, yerə plitə düzür, cürbəcür işlər görür, bir sözlə, azadlığa çıxandan sonra karımıza gələ biləcək vərdişlərə yiyələnirdik. Həbsxana nəzarətçimiz mister Lir³ bizə inşaat peşələri öyrətdirdi. O, şən və xeyirxah adam idi və bu cəhətləriylə digər həbsxana xidmətçilərindən kəskin fərqlənirdi.

Adətən həbsxana sakinləri ilə personal arasındakı qarşılıqlı anlaşma yalnız iki qayda əsasında tənzimlənir: dustaqlar həbsxana nəzarətçisinə etibar eləmir, həbsxana nəzarətçisi isə dustağın bircə sözünə də inanmır. Amma mister Lir başqa cür adam olduğundan, ona münasibət də tamam ayrı cür idi. O istəyirdi ki, bizim günlərimiz təkcə səmərəli deyil, həm də şən keçsin. Yox, heç bir təlimatı pozmurdu, amma həyatımızı təhqir və qərəzlə zəhərləməyə də çalışmırdı.

Mister Lirə fikir verəndə bir neçə dəfə görmüşdüm ki, o, mənə sanki müəyyən anlaşılmazlıqla baxır. Məsələn orasında idi ki, mən Kanzasdan olan adi evdar qadına oxşayırdım, – əslində elə belə də vardı, – nəyə həbsxanaya uyuşmurdum, bu mənə yerim deyildi. Bir dəfə, yaxınlıqda dustaqlar olmayan vaxt mister Lir qəfildən soruşdu:

- Qulaq as görüm, sən həbsxanada nə işin var, bura necə düşmüşsən?

Ona hər şeyi olduğu kimi danışdım. Mister Lir məni axıracan dinlədi və soruşdu ki, atam da dəmir barmaqlıqlar arxasındadır mı? Cavab verdim ki, yox. Çünki atamın əleyhinə heç bir dəlil yox idi. Bundan başqa, mən düzgün ifadə verəndə qardaşlarım və bacılarım atamın tərəfini saxladılar, qəti surətdə bildirdilər ki, guya atama şər atıram.

Mister Lirin gözlərində qəzəb parıldadı. Soruşdu ki, bütüm bu haqsızlıqlardan sonra sən özünü burada necə xoşbəxt hiss edə bilərsən? Və mən ona son vaxtlar dərk etməyə başladığım sadə həqiqətlərdən danışdım, düşüncələrimi bölüşdüm... məsələn, dedim ki, xoşbəxtlik və dinclik – bizim daxilimizdədir.

Mən mister Lirə "azadlıq" sözünün dərin mənasını izah etdim və başa salmağa çalışdım ki, hər bir insan həyatda nəyə inanırsa, onu da alır, məhz inandığı şeyi əldə edir, – sadəcə, bunun üçün ürəkdən inanmalısan.

(Hekayə)

Azadlığın

dadı

**Əgər qəlbin səni
insanların qayğısına
qalmağa səsləyirsə,
mütləq
uğur qazanacaqsan.**

Mayya ANGELOY

Sonra bir neçə sual verdim. Soruşdum ki, belə bir iş – hər gün dustaqlara nəyə öyrətmək və dustaqlar nə işləmək, nə də oxumaq istəyəndə çalışıb onları işə cəlb etmək onu yormurmu? Qəzəb və məyusluq dolu bu cür yerdən uzaqlarda olmağı ürəkdən arzu edən adamlarla işləyə-ışləyə, eyni zamanda şən və xeyirxah qalmaq ona necə müyəssər olur?

Mister Lir etiraf etdi ki, bu, həqiqətən də asan iş deyil və o, əlbəttə ki, başqa bir işə üstünlük verərdi. Heç demə, vaxtilə mister Lir hərbi xidmətçi olmaq istəyirmiş, amma öz arzusuna doğru addım atmağa qəti qərar verə bilməyib, çünki həbsxanada nəzarətçi işi sabitlik vəd edirdi, ona isə arvadını və uşaqlarını təmin etmək lazım imiş.

Cavab verdim ki, əgər bu arzunun gerçəkləşməsi mümkün olmasaydı, onun qəlbində hərbi xidmətçilik arzusu heç əzəldən doğulmazdı; bir halda ki, onun içində bu istək doğulmuşdu, deməli, onun gerçəkləşməsi də mümkün ola bilərdi. Dedim ki, o, öz arzusuna çata bilər və əlavə etdim ki, biz hamımız bu və ya digər şəkildə dustaqlarıq. Hər öz həbsxanasında.

Bizim aramızda bu cür söhbətlər bir neçə həftə davam elədi. Mister Lirə etibarım artmışdı. İnanırdım ki, bu nəzarətçidən qorxmaya bilərəm – o, məni söz eşitməməkdə günahlandırıb həyatdakı uğursuzluğunun acığını çıxarmaz, kefinə düşəndə heç bir səbəb olmadan məni əlavə işlərlə yükləməz, yaxud səbəbsiz yerə karsərə salmaz, necə ki, həbsxanalarda belə hallar tez-tez baş verir, xüsusən də qadın məhəbslərində.

Ona görə də siz mənim halımı təəvvür etməyə çalışın ki, bir dəfə mister Lir heç bir səbəb olmadan mənə yaxınlaşıb qəzəblə üstümə çıxırdı necə acılar və iztirablar keçirdim: "Missis Roqoff, tələb edirəm ki, mənim kabinetimə gedib orda səliqə-sahman yaradasınız. Stellajların hamısı bircə-bircə boşaldılmalı və təmizlənməlidir, özünüzdə rəflərdəki bütüm əşyaları yığışdırmamış oradan çıxmağa cəsarət etməyin!"

Bilmirdim ki, mister Liri hansı hərəkətimlə acıqlandırmışam, amma, əlbəttə ki, əmrə tabe olmağa məcbur idim. Odu ki, "Baş üstə, ser", - deyib, xacalət və təhqirdən qovrulma-qovrula onun kabinetinə yollandım. Onun bu hərəkəti mənə bərk toxunmuşdu. Axı mən fikirləşmişdim ki, o, heç də başqaları kimi deyil; fikirləşmişdim ki, bu vaxtca biz səmimi söhbət edirik, ürəkdən danışırıq, əslində isə, heç demə, mən ondan ötrü hamı kimi adi məhbuslardan biriyəm.

Mister Lir qapını arxamca bağlayıb, dəhlizlə kiminsə gəlib-gəlmədiyinə baxmaq üçün bayır tərəfdə qaldı. Gözümün yaşını silib stellajlara nəzər saldım və... dərhal da üzümdə təbəssüm peyda oldu. Bütüm rəflər boş və təmiz idi, yalnız onların birində dəymiş qıpqırmızı pomidor və duzqabı vardı. Mister Lir bilirdi ki, mən təxminən bir ildir məhəbsdəyəm və bütüm bu müddətdə bir dəfə də olsun təzə pomidor yeməmişəm. O, öz bağından pomidor dərmışdi və mənə "intizam naryadı" vermişdi ki, pomidor-dan dadıb ləzzət ala bilim. Beləcə, mən öz həyatımın ən dadlı pomidorunu yedim.

Bu sadə xeyirxahlıq təzahürünün – nəzarətçinin mənə "filan nömrəli məhbus" kimi deyil, canlı insan kimi yanaşması – mənəvi sağlamlığımla yolunda çox köməyi oldu. Artıq dəqiq bildirdim ki, həbsxanaya düşməyim qətiyyənlə təsadüfi deyil, - məhəbs imkan vermişdi ki, ən dərinlikdəki uşaqlıq zədəmi sağaltmaqla o biri zədələrin sağlamlığına təkan verə bilim.

Azadlığa çıxandan mister Liri görməmişəm, amma hər dəfə öz bostanımdan pomidor dərərkən onu xatırlayıram. Ümid edirəm ki, hazırda eynən mənim kimi mister Lir də azaddır.

¹ Affirmasiya – təsdiq kəlamı; onun köməyi ilə insan özünü gerçəkliyin qəbuluna kökləyir.

² Blyuqgrass – ayriqotu;

³ Şekspirin məşhur personajlarından olan kral Lirin adından götürülmüş bu ad macazi mənada "nankor övladların atası" mənasını daşıyır.

Tərcümə edən:
Mahir N. QARAYEV

Bu səhifəni uşaqlar, yeniyetmələr üçün hazırlamışıq. Amma bu, heç də o anlama gəlməsin ki, səhifəmizi oxuyarkən böyüklər nəşə öyrənməyəcək. Mütləq öyrənəcək. Çünki elm öyrənmək, savad almaq insanın əbədi, həmişəcavan arzularındandır. Bəşəriyyət zaman-zaman adamları iki yerə bölüb: savadlılara və bisavadlara. Bütün sivilizasiyalar ona görə sivilizasiya olub ki, içindəki savadlı kəsim, düşünən insanlar artıb, fərqli bir mədəniyyət yarada bilib.

Müasir dövrdə elmə, biliyə can atmaq daha vacibdir, çünki dünənə kimi qarşımızda bir sirr olaraq qalan çox mətləblər artıq çözümlə-çözülə gedir, bildiklərimiz artır, bilmədiklərimiz azalır. Amma nə qədər öyrənsək də, bilmədiklərimiz bildiklərimizdən qat-qat çox olaraq qalacaq.

Səhifəmizi müntəzəm izləsəniz, minlərlə mürəkkəb sualın sadə cavabını tapacaqsınız. Bu mətləblərin əksəriyyəti ilə orta məktəbdə rastlaşmışıq, amma, təəssüf ki, dərslərimizin, nədən-sə, həmişə qəliz olan elmi dili ucbatından çox şey əxz edə bilməmişik.

Biz heç də o iddiada deyilik ki, "Hər suala bir cavab" rubrikamızı izləyə-izləyə savadlanacaq, alim olacaqsınız. Məqsəd uşaqlarımızın dünyagörüşünü genişləndirmək, onları həmişə diqqət mərkəzində olan maraqlı həmsöhbətə çevirməkdir.

İlqar ƏLFİ

İnsanlar Kanadada nə vaxt məskunlaşdılar?

Kanadanın əhalisi müxtəlif millətlərdən və irqlərdən ibarətdir. Kanadanın ilk əhalisi hindular olub. Belə hesab olunur ki, hindular bu qitəyə Qərbi Asiyadan Bering boğazı vasitəsilə, təxminən 10 000 il əvvəl gəliblər. Avropalılar ilk dəfə bu ölkənin ərazisini tədqiq edəndə hindular meşəlik ərazilərin əksəriyyətində qrup şəklində yaşayırdılar. Onların yalnız kiçik bir hissəsi Atlantik okeanın sahilləri boyunca məskunlaşmışdı. Kanadada yaşayan adamların ikinci qrupu eskimoslardır. Onlar Bering boğazını təxminən 3000 il əvvəl keçiblər. Bu köçmə prosesindən bəhs edən yazılı mənbələr də var.

Kanadanın ilk ağdərili sakinləri fransızlar olub. Onlar dəstə-dəstə Kvebekə gəlir, Fandi körfəzi sahillərindəki meşələri təmizləyərək fermalar salırdılar. Fransızlar özlərinin əsas şəhəri Kvebek-sitini Müqəddəs Lavrenti çayının məcrası daralan yerdə salmışdılar. Həmin əraziyə yaxın yerlərdə də meşəliyin içində talalar qurur, fermalar yarırdılar. 1763-cü ildə britaniyalıların Kanadanı işğal etdiyi zaman orada artıq 60 000 fransız yaşayırdı. Onlar əsas etibarilə Kvebek və Monreal arasında yerləşmişdilər. Amerikada Vətəndaş müharibəsi başlayanadək Kanadada britaniyalı çox az idi. Müharibə zamanı Birləşmiş Ştatlar əhalisinin şimala axını nəticəsində onların sayı Kanadada da artmağa başladı.

XIX əsrdə minlərlə britaniyalı mühacir Kanadaya yerləşdi. İngiltərə, Şotlandiya və İrlandiyadan olan həmin şəxslərin nəsilərindən olanlar indi Kanada əhalisinin az qala yarısını təşkil edir. Ötən əsrin sonlarına yaxın isə Avropadan mühacirlərin axını artdı. Onların əksəriyyəti Mərkəzi və Qərbi Avropadan - Almaniya, Çexiya, Polşa, Rumıniya və Ukraynadan gəlib.

Camaşırxanalar necə əmələ gəlib?

İnsan harada yaşasa da, paltar yumaq problemini istər-istəməz həll etməli olur. "Camaşırxana" sözünün maraqlı mənşəyi var. Qədim zamanlarda yuyulmuş paltarlar yaxşı qoxu versin deyə, onların arasına lavanda adlanan bitkinin yarpaqlarını düzürdülər. Bu bitki paltara incə qoxu verirdi. Fransız sözü olan "lavande" bizim dilə elə lavanda kimi tərcümə olunur, "lavandiere" sözü isə paltaryuyan deməkdir. Qədim zamanlarda Fransada paltar yuyan qadınları belə adlandırırdılar. Bax, ingilis dilində "laundress" ("paltaryuyan qadın") və "laundry" ("camaşırxana") sözləri də belə yaranıb.

Hər suala

Erkən sivilizasiyalar paltar yumaq üçün müxtəlif üsullardan istifadə edirdilər. Bir qədim Misir sərđabəsində üzərində maili daş təbəqənin üstündə yaş paltarın daş vasitəsilə döyüclənib yuyulması əks olunub. Şəkildə suyun axması üçün xüsusi yer də göstərilib. Romalıların paltarını isə əsasən yundan hazırlanırdı və yuyarkən onun forma və ölçüsünü saxlamaq üçün xüsusi bacarıq tələb olunurdu.

Paltarları ictimai camaşırxanalara aparırdılar və orada onları "keçəçi" adlanan xüsusi insanlar qaydaya salırdılar. Keçəçilər iki növ iş görürdülər. Onlar yeni paltar toxuyur və gətirilən nimdaş paltarları təmizləyirdilər. Keçəçilər öz peşələriylə yüzilliklər ərzində davamlı şəkildə məşğul olurdular və axırda İngiltərədə keçə sexləri yaradıldı. O zaman artıq paltar yuyarkən ağac vərdənlərdən istifadə olunurdu.

Romada istifadə olunan üsullar tətbiq edilirdi. Paltar sabun-suz yuyulurdu, çünki sabun çox baha idi. Tədricən, texnika inkişaf etdikcə, paltarların yuyulmasını xüsusi makinalara həvalə etdilər.

Əlcək nə vaxtdan taxılır?

Əlcək taxmaq çox qədim adətdir. Onu soyuq diyarlarda yaşayan qədim insanlar ixtira edib. Bəllidir ki, əlcəklərdən qədim farslar və romalılar da istifadə edirdi. "Odyssey"da əsrin qəhrəmanlarından birinin öz bağında işləyarkən əlcəkdən istifadə etdiyi deyilirdi.

Qədim zamanlarda əlcəkləri yalnız dəridən düzəldir və onları daha çox müharibədə, ovda taxırdılar. Lakin VIII və IX əsrlərdə praktiki olaraq Almaniyanın, Skandinaviya ölkələrinin bütün əhalisi qışda əlcək taxırdı.

Paltar yuyan qadınlar bu vərdənlərlə yaş paltara zərbələr endirir, onun kirini su ilə birlikdə çıxarırdılar.

Bu cür valların hələ olmadığı daha qədim zamanlarda paltar tapdalayırdılar. Uzun əsrlər boyu Britaniya camaşırxanalarında qədim Yunanıstanda, qədim

Qadınlar isə bəzək əşyası kimi əlcəyi XIII əsrdən etibarən, taxmağa başladılar. Belə əlcəkləri, adətən parçadan tikirdilər və onlar uzun, dirsəyə qədər olurdu.

Çox illər sonra kraliça Yelizaveta tikməli, daş-qaşla bəzədilmiş əlcəkləri dəbə saldı. İlk layka dərisindən əlcək isə XIV Luinin hakimiyyəti illərində dəbə düşdü. O zamanın fransız qadınları ipək saplardan toxunmuş əlcəklər taxırdılar.

Çətir nə vaxt ixtira olunub?

Biz yağışdan qorunmaq üçün çətirlərdən istifadə etməyə öyrəşmişik. Lakin əslində çətir heç də bu məqsədlər üçün ixtira olunmamışdı. Onun ilk vəzifəsi yandırıcı günəş şüalarından qorunmaq idi! Lap qədim zamanlardan istifadə olunan çətirlərin ixtiraçısının kim olduğunu heç kəs söyləyə bilməz. Belə hesab olunur ki, ilk çətiri çinlilər düzəldib. Bu, hələ eramısdan əvvəl XI əsrdə baş vermişdi! Amma bir məsələ də var ki, qədim Babil və Misirdə də günəşdən qorunmaq üçün çürbəcür vasitələr düzəldirdilər.

Maraqlıdır ki, az sonra çətir hakimiyyət rəmzinə çevrildi. Qədim zamanlarda Uzaq Şərqdə çətirdən yalnız hökmdar ailəsinin üzvləri, yaxud ali rütbəli məmurlar istifadə edə bilirdilər.

Avropada çətirdən ilk olaraq, qədim Yunanıstan əhalisi istifadə etməyə başladı. Lakin belə bir fikir də var ki, çətirdən yağış zamanı istifadə edən ilk insan romalı olub.

Orta əsrlərdə çətirdən istifadəyə, demək olar ki, son qoyuldu. Lakin XVI əsrin sonlarında çətir İtaliyada yenə görünməyə başlayır və yenə də hakimiyyət rəmzinə çevrilir.

Təxminən 1680-ci ildə çətir Fransada, daha sonralar isə İngiltərədə peyda olur. XVIII əsrdə yağışdan qorunmaq üçün istifadə olunan çətir artıq bütün Avropada dəbdə idi. Bu vaxt ərzində onun forması az dəyişsə də, çətirlər yüngülləşmişdi. Rənbə-rəng qadın çətirlərini isə yalnız XX əsrdə düzəltməyə başladılar.

Burun yaylıqları nə vaxtdan istifadə olunur?

Çürbəcür burun yaylıqlarından adamlar çox qədim zamanlardan istifadə edirdilər. Çox güman ki, ilk yaylıq nazik ağacın üzərinə vurulmuş çaqqal quyruğu olub.

Ondan həm burun yaylığı, həm də yelpik kimi istifadə ediblər. Bəllidir ki, bir çox vəhşi qəbilələr samandan həsir toxuyur, onunla tərlərini silirdilər. Yəqin burun yaylığının yaranması da elə həmin dövrlərə aiddir.

Qədim zamanlarda Yunanistan və Romada yalnız burun yaylıqları deyil, həm də salfetlərdən istifadə olunurdu. Salfet yemək zamanı əl silmək üçün idi. Burun yaylıqları isə dördkunc olurdu və ondan səfər zamanı geyimin bir atributu kimi istifadə edirdilər.

XVII əsrdə Fransada burun yaylıqları çox zərif düzəldilir, bəzən hətta qiymətli daşlarla bəzədilirdi. XVIII əsrdə tütündən burunotu kimi istifadə dəbə düşəndə, qadınlar burun yaylıqlarını rəngbərəng parçalardan düzəltməyə başladılar. Burun yaylıqları geyimin o qədər vacib elementinə çevrilmişdi ki, onun zahiri görünüşünə xüsusi fikir verirdilər. Sonralar Mariya Antuanetta Fransa kralı XVI Luini belə bir qanun verməyə razı saldı ki, burun yaylıqları girdə, üçkunc deyil, yalnız düzbucaqlı olmalıdır!

Corabı kim ixtira edib?

Əvvəllər corabı yalnız dəridən, ayaqları müdafiə etmək üçün hazırlayırdılar. Lakin bu ideyanın özü də yalnız xristianlığın gelişindən sonra geniş yayılmağa başladı. Müasir corablarla bənzəyən corabları hazırlamağa ilk cəhdi fransızlar etdi.

Daranmış yundan ilk corablar Londonda, təxminən 1565-ci ildə toxunmuşdu. Kraliça Yelizavetaya belə corablar bağışlamışdılar. Corab o qədər xoşuna gəlmişdi ki, heç vaxt ayağından çıxarmırdı. İpək corabları isə İtaliyada hazırlanırdılar. Çox baha olduğundan, bu corabları ancaq varlılar ala bilirdi. Yalnız XX əsrin əvvəllərində ipək corablar geniş yayıldı və ondan adı adamlar da istifadə etməyə başladı.

Neft necə əmələ gəlib?

Neftin ikinci adı – petroleum bu sualın cavabı üçün bizə ipucu verir. "Neft" sözünün mənası "qaya yağı" deməkdir. Alimlər belə güman edir ki, neft Yer kürəsinin əsas hissəsini tutan isti dənizlərin sahilinə yaxın yerlərdə suda və quruda yaşayan bitki və heyvanlardan əmələ gəlib. Bitkilər, heyvanlar öləndə dənizlərin dibinə enirdilər. Zaman keçdikcə, onların üzəri milyonlarla ton qum və lillə örtülürdü. Onların təzyiqi altında lillə və qum, qayalar yaradırdı. Bitki və heyvanların qalıqları isə həmin qayaların çatlarına dolan qara rəngli mayeyə çevrilirdi.

Yer qabığının bəzi hissələri qarbaranda, dənizin dibi də quruya çevrilirdi. Həmin mayenin bir hissəsi tədricən yerin üstünə sızır və insanlar da nefti ilk dəfə elə yerin üstündə tapıb. Petroleum, yəni xam neft min illərdir ki, istifadə olunur. Qədim misirlilər və çinlilər ondan müalicə məqsədləri üçün yararlanırdılar. Hindistanda isə ondan hələ xristianlıq yaranana qədər bir yanacaq kimi bəhrələndirilirdi.

XIX əsrin ortalarına kimi neft əldə etməyin yeganə yolu onun yer səthinə sızan hissəsini toplamaq idi. Bəzən onları çay sularının üstündən, əhəngdaşı bol olan yerlərdən yığırdılar.

Buruqlardan çıxan təmizlənməmiş neft nadir hallarda birbaşa istifadə olunur. Onu mütləq təmizləmək lazımdır. Emal prosesində ondan tərkibinə təbii yolla düşən bir çox qarışıqlar ayrılır. Bu prosesin nəticəsində biz benzin, kerosin, sürtkü yağları, dizel yanacağı və asfalt alırız.

Qızıl nə vaxt tapılıb?

Belə hesab olunur ki, qızıl, insanın tanıdığı ilk metaldır. Bunun səbəblərindən biri odur ki, təbiətdə qızılı təmiz halda, başqa metallarla, qaya süxurlarıyla qarışqsız da tapmaq mümkündür. Onun açıq-sarı rəngi və parlaqlığı, görünür, qədim insanın diqqətini özünə dərhal cəlb edib. Bunun tarixini dəqiq söyləmək ona görə mümkün deyil ki, insanların qızilla "görüşü" salnamələr yazılardan çox-çox qabaqlar olub. İlk ən qədim sənədlərdə qızıl, kralların, hökmdarların xəzinələri ilə əlaqədar xatırlanır. Bu yazıların yaşı 5500 ildən çoxdur.

Qızılın növbəti xatırlanması qədim assuriyalılarla bağlıdır. Onlar bizim eradan əvvəl 2470-ci ildə qonşu ölkələri istila edərək oralardan qızıl daşıyırdılar. Yunan və Roma hökmdarları da qızılı çox sevirdi. Onlar bu qiymətli metalı zəbt etdikləri ölkələrdən çıxarırdılar və bu məqsədlə qızıl mədənlərində qul əməyindən geniş istifadə edirdilər. Orta əsrlərdə insanlar qızıl əldə etməyə elə aludə olmuşdular ki, hətta başqa metalların qızıla çevrilməsi üçün də yollar axtarırdılar.

Onlar cürbəcür metalları bir-birinə qatıb əridir, amma qızılı daha asan yolla əldə etmək üçün yol tapa bilmirdilər.

Daha sonralar İspaniya qızıl dalınca səyyahlarını dünyanın hər yerinə göndərməyə başladı. Harda qızıl tapılırdısa, o səmtə insan axınının ucu-bucağı görünmürdü. Kaliforniyada qızıl 1848-ci ildə tapılmışdı, 1849-cu ildə isə Amerika yazıçılarının əsərlərində gözəl təsvir olunmuş "qızıl qızdırması" başlandı. 1851-ci ildə Avstraliyada, 1886-cı ildə Cənubi Afrikada, 1896-cı ildə Alyaskada qızıl tapılma da eyni prosesə baş verdi.

İpəkqurdundan nə vaxtdan istifadə etməyə başlayıblar?

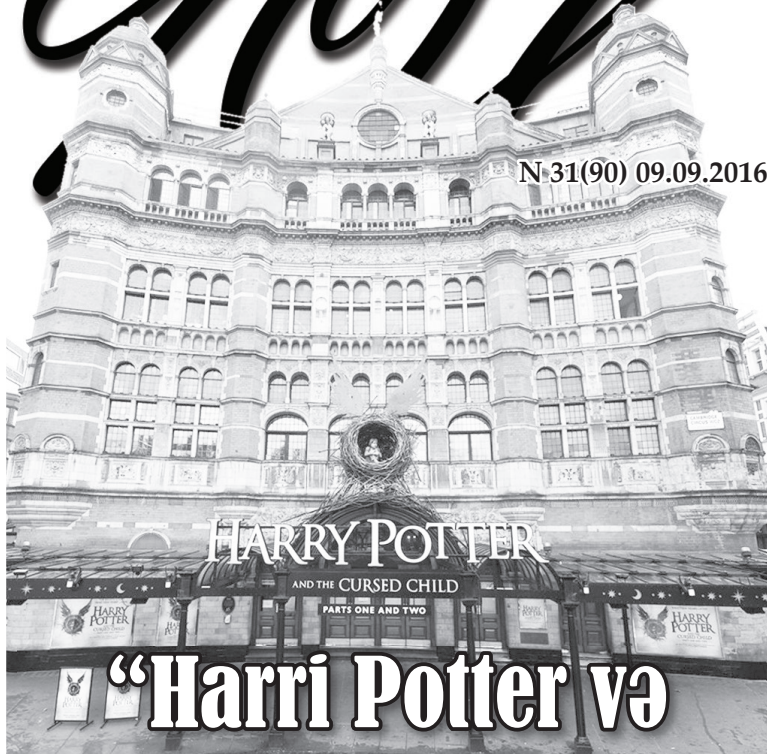
İpək, tırtılların bir növü olan ipəkqurdundan alınan çox nazik tordən hazırlanan parça növüdür. Həmin tor isə ipəkqurdunun kəpənəyini böyüdərkən hördüyü baramadan alınır. İpək sapın hazırlanmasının sirri çinlilərə hələ 4000 il qabaq bəlli idi.

Bu barədə hələ bir əfsanə də var. Həmin əfsanədə deyilir: gənc Çin imperatoru Si Lin Çi tırtılın baramasını təsadüfən suya salanda görür ki, onun parlaq, nazik saplarını açmaq olur. Söyləyirlər ki, o, ipəkqurdunun yetişdirilməsi, ipək sapdan parça hazırlanması üzərində təcrübələr aparırmış. Çinlilər yüzilliklər boyu ipəkqurdunun yetişdirilməsi, ipək parçanın toxunmasının sirlərini qorumağa müvəffəq oldular. Başqa ölkələrin tacirləri bahalı ipək parçaları almaq üçün Çinin sərhədinə gəlirdilər. Bir müddət qədim İranda və yunan adalarında Çindən gətirilən ipəkləri yenidən sökür, sapından başqa naxışlı parçaları toxuyurdular.

bir cavab

VII əsrdə onlar ayaqlarını qızdırmaq və qorumaq üçün dəri corablarından istifadə edirdilər. Tezliklə, bu corablar hamının xoşuna gəlməyə başladı. Beləliklə, ipək, velvet corablar toxuyan fabriklər yarandı. Bu corabların ən bahalılarından qızıl tikmələri olurdu ki, onları əsilzadələr geyinirdilər.

İpək istehsalının sirləri bizim eramızın təxminən üçüncü əsridə Yaponiyaya gəlib çıxır. 550-ci ildə Bizans imperatoru Yustinian iki iranlı rahibi Çinə yollayır ki, onlar ipəkqurdu baramasını bir bambuk çubuğun içinə doldurub xəlvəti ona gətirsinlər. Bu Konstantinopol ətrafında ipək sənayesinin əsasının qoyulmasına gətirib çıxarırdı. Buradan isə ipək istehsalı tədricən bütün Cənub-qərbi Avropaya yayılır. İtaliya özünün ipəkdən hazırlanan cürbəcür parçaları ilə geniş şöhrət qazanır.

“Harri Potter və lənətlənmiş uşaqlar” ekranlaşdırılacaq

○ “Warner Bros” kinostudiyası Coan Roulinqin səkkizinci kitabını ekranlaşdırmaq fikrindədir. Artıq şirkət süjetin istifadə hüquqlarına dair danışıqlara başlayıb.

Filmə baş rola britaniyalı aktyor Daniel Redkluif dəvət ediləcək. Qeyd edək ki, Redkluif artıq Harri Potter haqqında çəkilmiş filmlərdən birində baş rolda oynamışdı. Amma insayderlərin sözlərinə görə, film 2020-ci ildən tez ekranlara çıxa bilməyəcək. Çünki kino şirkəti hələ “Fantastik heyvanlar və onların yaşayış məskənləri” trilogiyasının çəkilişlərinə yenidən başlayıb. “Warner Bros” şirkətindən, hələ ki, bu xəbəri şərh etməyiblər.

Oxucuların nəzərinə

Tərcümə Mərkəzinin nəşr etdiyi (Xuan Rulfo – “Pedro Paramo”, Matilda Urrutia – “Pablo Nerudayla yaşanan ömür”, “Latın Amerikasına romanı”, “Xilas yolunun yolçuları”, “Bəşəri poeziya”, Ernest Heminqvey – “Qadınısız kişilər”, Akutaqava Rünoske – “Tanrıların istehzası”, Jasmina Mixayloviç – “Xəzər dənizinin sahillərində”, “Serbcə-Azərbaycanca lüğət”, “Sözün Aydını”, Oljas Süleymanov – “Az-Ya”, “Candles (101 verses)” (şeir antologiyası), “Çexovdan Markesə qədər”, “Modianonun seçilmiş əsərləri”, “Boliviya gündəliyi”, “Bizim həyatımız - bir şəh damlası” “7 pyes”, Nəci Məhfuz - “Bildirçin və payız”) kitabları şəhərin aşağıdakı kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

- Akadem. Kitab mağazası
- Kitab klubu mağazası
- Akademiya Kitab Mərkəzi
- Kitabevim.Az mağazası
- (28 may metrosu ətrafındakı kitab mağazaları)

Ərdoğan, Ollanda kitab hədiyyə etdi

Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Çinin Hangzhou şəhərində G20 zirvə sammitində bir sıra dövlət başçısı ilə görüşüb. Ərdoğanın Fransa prezidenti Fransua Ollandla görüşü daha maraqlı olub.

Əvvəlcə Almaniyanın baş naziri Angela Merkel və İtaliyanın baş naziri Renzi ilə görüşən Rəcəb Tayyib Ərdoğan Fransa prezidenti Fransua Ollandla təkbətək söhbət edib. İki ölkə prezidentinin təkbətək görüşünə mətbuat nümayəndələri buraxılmayıb. Lakin görüşdən sonra mətbuata verilən açıqlamada Türkiyə prezidentinin Fransua Ollanda 15 iyul dövlət çevrilişinə cəhddən bəhs edən kitab hədiyyə etdiyi məlum olub.

Oskar mükafatı laureatı, məşhur meksikalı rejissor Aleksandro Qonzales İnnaritu ABŞ-da prezidentliyə namizəd, İslam dininə qarşı çıxışlarıyla seçilən Donald Trampın ölkə prezidenti Nieto tərəfindən Meksikaya dəvət edilməsinə kəskin etirazını bildirib. O, Trampı Meksikaya dəvət edən dövlət başçısı Nietonu xəyanətdə günahlandırıb.

Bu fikirləri rejissorun “İspanyol El Pais” qəzetində dərc edilən məqaləsində əks olunub.

“Paramparça”, “Sevgilər”, “İtlər”, “21 Qram” kimi filmləriylə şöhrət qazanmış və “Birdman”, “The Revenant” adlı filmlərinə görə Oskar mükafatına layiq görülmüş, ABŞ-da respublikaçı prezidentliyə namizəd Donald Trampı qarşılayan Prezident Enriki Pena Nietonu topa tutan İnnaritu məqaləsində “Donald Trampı, Enriki Pena Nietonun dəvət etməsi bir xəyanətdir” sözlərini işlədib. İnnaritu Trampın 2015-ci ildəki çıxışlarının birində meksikalıları “cinayətkar” və “təcavüzkar” sözləriylə aşağıladığını və tez-tez qaçqınların ABŞ ərazisinə keçməsinin qarşısını almaq üçün Meksika sərhədində məhz meksikalıların maddi dəstəyi ilə divar hörməli olduğunu xatırladı. Qonzales İnnaritu məqaləsini “Tramp hökumətimiz tərəfindən çoxdan arzuolunmaz şəxs elan edilməli idi” cümləsi ilə bitirib.

○ “Hachette” nəşriyyatı amerikalı yazıçı və ssenari müəllifi Set Qrem-Smiti müqavilə şərtlərini pozduğuna görə məhkəməyə verib. Nəşriyyat nümayəndələri iddia edirlər ki, Qrem-Smit bağlanmış müqaviləni pozaraq 2009-cu ildə özünün “İftixar, mənfəət və zombi” adlı romanını, daha sonra “Avraam Linkoln: Vampir ovçusu” əsərini vaxtından əvvəl mətbuatda yayımlayıb.

İddiada qeyd edilir ki, nəşriyyat və yazıçı arasında 2010-cu ildə 4 milyon dollar dəyərində müqavilə imzalanıb və avans kimi yazıçıya 1 milyon dollar ödənilib. Bu avans müqavilənin Qrem-Smit nəşriyyata 2 yeni əsər təqdim etməli idi. 2015-ci ilin yanvar ayında “Amerikanın sonuncu vampiri” və “Avraam Linkoln: Vampir ovçusu” əsərləri işıq üzünə görüb. Müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq yazıçı ikinci əsərini 2013-cü ilin iyun ayında və 2016-cı ilin aprelində təqdim etməli idi. Lakin Set Qrem-Smit bu müddətdə əsəri bitirməyib. Bundan sonra 2016-cı ilin iyun ayında yazıçı “Avraam Linkoln: Vampir ovçusu” əsərini mətbuatda dərc etdirib. Beləliklə, müqavilə şərtlərini pozan yazıçı “Hachette” nəşriyyatı tərəfindən məhkəməyə verilib və nəşriyyat ondan 500 min dollar təzminat tələb edir.

Qeyd edək ki, “Hachette” nəşriyyatı və yazıçı Set Qrem-Smit bir neçə il öncə amerikalı rejissor Kventin Tarantinonu 2012-ci ildə çəkdiyi “Azad edilmiş Canqo” filminin süjet xəttinin

Set Qrem-Smitin “Azadlıq” adlı ssenarisinin surətini çıxarmaqda ittiham edərək məhkəməyə vermişdi.

Hazırladı: NARINGÜL

Nəşriyyat yazıçısını məhkəməyə verdi

Meksikalı rejissor, Trampın səfərinə etiraz etdi